

# Samvirke

NR. 1, 1959 . 15. JANUAR



SE I SPEJLET



## MARIAGER

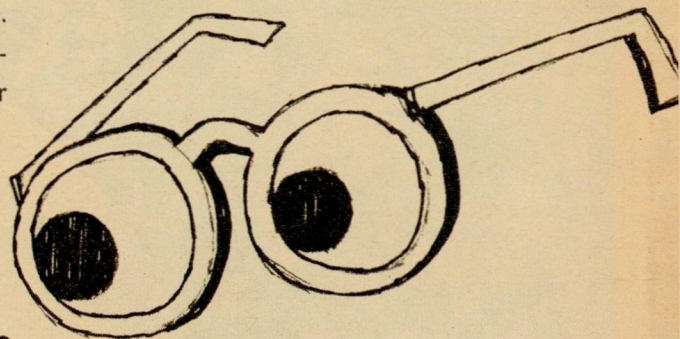
den første købstad, der besøges i den nye  
artikelrække: Strejftog i den danske provins.  
Se midtersiderne.



# SE HER er fem gode råd...

De har måske ofte tænkt på at sætte penge i banken, uden at det er blevet til mere. Lad tanken blive omsat i handling **nu**, også selv om De måske ikke har truffet nærmere bestemmelse om **formålet** med Deres opsparring – det drejer sig ofte blot om at komme i gang. Vi giver Dem her en kort oversigt over vore vigtigste opsparingsformer. Det skal nok vise sig, at en eller måske flere af dem er noget for Dem.

fra **ANDELSBANKEN**



## PÅ NÆRT HOLD

### \* BANKBOG

Regelmæssige indbetalinger på en bankbog har i mange tilfælde været begyndelsen til en opsparring med et nærmere bestemt formål.

### \* KAPITALBINDINGS-KONTO

afløser i 1959 præmieopsparingen. Alle kan drage fordel af denne nye form for opsparring, som sammen med præmier til livsforsikringer, sygekasse m. v. kan trækkes fra på selvangivelsen med et beløb på indtil 1000 kr. for forsørgere og 600 kr. for ikke forsørgere.

### \* UNGDOMSOPSPARING

Alle skatteydere under 25 år, som er ugifte, og som ikke har egen virksomhed, skal – i henhold til den nye skattelov – vælge mellem at betale en ekstraskat på 25 % af den pålignede statsskat eller indbetale et beløb af samme størrelse som statskatten på en konto i et pengeinstitut. Valget skulle være let. Pengene, man betaler i skat, ser man aldrig mere – det opsparde beløb derimod får man tilbagebetalt ved det fyldte 30. år eller ved giftermål. Pengene kan endvidere forventes frigivet ved f. eks. etablering af *selvstændig virksomhed*.



## PÅ LÆNGERE SIGT

kan man allerede nu tilrettelægge sin økonomi på de gamle dage

### \* INDEKSKONTO

(pristalsreguleret aldersopsparing), er en værdifast opsparring til økonomisk sikring af Deres alderdom. Alle mellem 18 og 52 år kan tegne sig for årlige udbetalinger på indtil 2000 pristalsregulerede kroner fra det fyldte 67. år. (Ægtepar altså 4000 kr.) Opsparingen kan år for år fradrages på selvangivelsen, renterne er skattefri, og der betales ingen formueskat af den opsparde kapital.

### \* KAPITALPENSIONS-KONTO

For virksomheder og deres funktionærer er der nu åbnet mulighed for særdeles fordelagtige pensionsordninger i pengeinstitutter. Der er fuld fradragsret for arbejdsgiveren og fradragsret for medarbejderen inden for 600 kr. – og 1000 kr.'s grænsen.

Har De først sluttet forbindelse med Andelsbanken, vil den kontakt, De hermed har skabt, også i fremtiden kunne være af betydning, f. eks. den dag, De skulle få brug for et banklån.

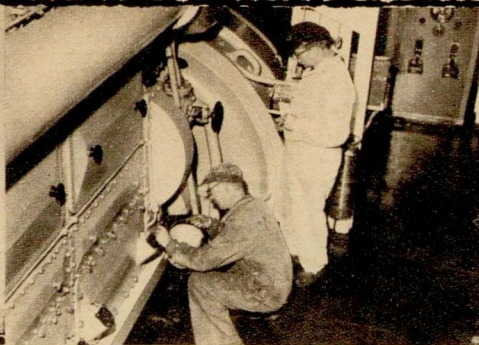
*De får andel i alle fordelene gennem*

# ANDELSBANKEN

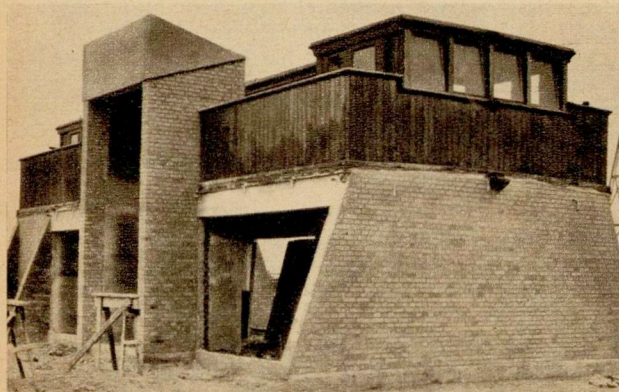
*Danmarks fjerdestørste bank*



# LANDET RUNDT



**VINTERGYS.** Vinteren er over os, og isbryderne efterses, så de kan gå ud med kort varsel. Og mens vi er ved gysen: uddelingen af selvangivelser foregår for fuld kraft.

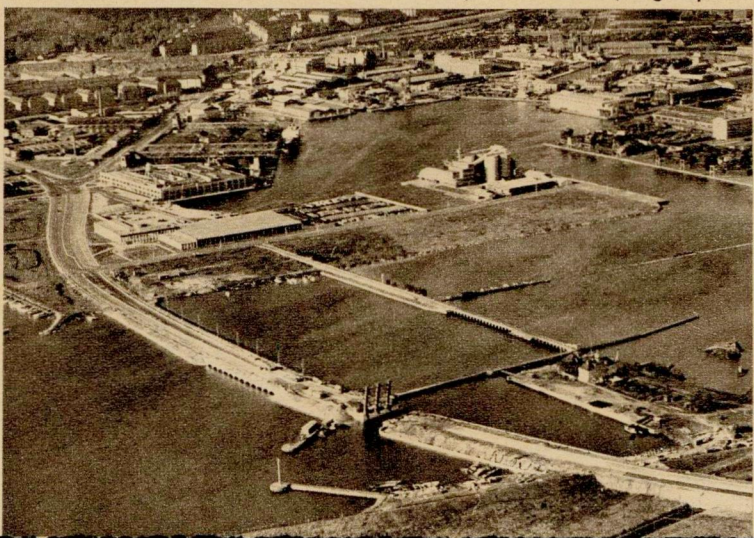


**FÆRGE PÅ TAGET.** En roklub i Ålborg er ved at lægge sidste hånd på et klubhus, hvis øverste etage er kommandobroen fra den gamle statsbanefærge „Svea“.



**BØRNEJUBEL.** Der blev jublet af børnene i Glostrup, da Brugsen kort før jul indviede sin nye selvbetjeningsbutik. For udenfor stod en julemand og gav alle de små kunder balloner.

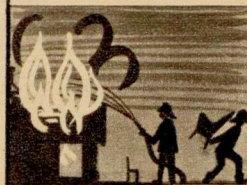
**SAVNET BRO.** Den længe savnede, tredje bro mellem Sjælland og Amager ses her fra luften, umiddelbart før den tages i brug. Den betyder stor aflastning for Langebro og Knippelsbro og fører trafikken udenom det indre København.



**SIDSTE TUR.** Efter at have slidt 20 cykler op på 40 år har det kendte, kvindelige postbud i Tvede ved Randers, fru Sørensen, lagt op.

## MLU HUSSTANDSFORSIKRING

sikrer både familiemedlemmer og fastboende huslig medhjælp ved



◀ **BRAND OG LYN-NEDSLAG** – herunder også evt. flytteudgifter og andre merudgifter

**EKSPLOSIONER** af f. eks. trykkoger, oliefyr osv.



◀ **TYVERI** – både indbrud og simpelt tyveri



◀ **CYKELTYVERI** – også uden for forsikringsstedet

**VANDSKADE, STORMSKADE** m. v.



◀ **PRIVATANSVAR**

– dækker også på rejse og under ophold uden for hjemmet



MEJERIERNES OG LANDBRUGETS  
ULYKKESFORSIKRING

Vester Farimagsgade 19, København V. Telefon Minerva 350





## Et Nytårs- Ønske



Formanden for FDBs bestyrelse,  
professor P. Nyboe Andersen

skriver her nogle betragtninger i anledning af årsskiftet

NÅR ÅRET 1958 stilles for historiens domstol for at få sit regnbræt gjort op, vil der være både plus- og minus-poster på regnskabet. Det første gode, man kan sige om det forløbne år, er, at vi undgik den krig, som under nutidens forhold ville få så forfærdende følger for menneskeheden. Men i næste åndedræt må man desværre tilføje, at året ikke bragte nogen virkelig afspænding af de internationale forhold. Vel er der fred de fleste steder på jordkloden, men freden er ikke sikret. Stormagterne fortsætter deres farlige balancerende på kanten af svimlende afgrunde.

Med fredens bevarelse har betingelserne været tilstede for en fortsættelse af de senere års fremgang i velstand. Ved sidste årsskifte så man med nogen ængstelse hen til den økonomiske udvikling i USA, som i efteråret 1957 var udsat for et ret alvorligt økonomisk tilbageslag. Det hører til de gode ting, man kan sige om 1958, at denne tilbagegang er standset, således at en ny verdenskrise lykkeligt er undgået. Amerika er dog ikke helt nået op på det samme høje beskæftigelsesniveau, som man havde for 1½ år siden, og adskillige lande i Vesteuropa har i 1958 haft svært ved at opretholde den hurtige økonomiske fremgang fra de foregående år.

På denne baggrund er konkurrencen indenfor varehandelen tiltaget i styrke. Der udfoldes stadig stærkere bestræbelser fra producenterne og de handlendes side for at sikre sig den størst mulige andel af forbrugernes købekraft. De strukturforandringer, som i efterkrigstiden har præget handelsomsætningen, er fortsat i det forløbne år med uformindsket styrke. Både i USA og i Vesteuropa går tendensen henimod større butiksenheder, og de private kædeforretninger er i stadig fremmarch.

Denne udvikling har givet anledning til, at brugsforeningsbevægelsen i en række vesteuropæiske lande har taget sine forhold op til en dybtgående undersøgelse. I det forløbne år har man på kongresser i England og Holland truffet beslutning om betydningsfulde ændringer i brugsforeningsbevægelsens opbygning med det formål at styrke konkurrenceevnen, ikke mindst indenfor omsætningen af sådanne varegrupper, som i vor tid indtager en stigende plads i forbruget (kød og viktualier, udvalgsvarer m. v.). Også i vore nabolande, Sverige og Norge finder der for tiden en livlig debat sted om brugsforeningernes fremtidige udvikling.

Indenfor den danske andelsbevægelse har man aldrig interesseret sig særlig meget for principielle drøftelser, men har foretrukket i al stilfærdighed at tilpasse sin virksomhed efter skiftende tiders krav. Der er i en årrække foregået et nyttigt rationaliseringsarbejde både i FDB og i brugsforeningerne. Året 1958 har betegnet en fortsættelse af dette arbejde efter retningslinjer, som i det store og hele var udformet i de foregående år.

For FDBs vedkommende vil 1959 bringe igangsættelsen af de 2 første nye storafdelinger. Odense-afdeling ventes indviet omkring 1. marts og Vordingborg-afdelingen nogle måneder senere. Derefter vil byggeprogrammet fortsætte uden afbrydelser, indtil hele landet med undtagelse af Bornholm er dækket af den nye afdelings-type. Dermed vil der være taget et betydningsfuldt skridt henimod en fuldtud tidssvarende fordeling af varerne ud til de enkelte foreninger.

Dermed er sagen imidlertid ikke klaret. Brugsforeningsbevægelsen er en kæde, hvori FDB kun er det ene led eller for vor egenproduktions vedkommende de to led. Det sidste led i kæden, før varen når den endelige forbruger i hænde, er de enkelte foreninger. Vi har i Danmark over 1.900 selvstændige brugsforeninger. Dette tal er usædvanligt stort i sammenligning med antallet af foreninger i andre vesteuropæiske lande. Dette særlige træk i den danske brugsforeningsbevægelsens opbygning har sine meget værdifulde sider. Den lille forening giver muligheder for et umiddelbart folkestyre, som man savner i de store mange-filialforeninger. Den giver mulighed for en intim kontakt med medlemskredsen, der betinger en virkelig følelse hos det enkelte medlem af at være medejer af brugsen og medbestemmende for dens udvikling.

Men med den skærpede konkurrence og de ændrede handelsformer vil dette lokale selvstyre i de kommende år blive sat på en alvorlig prøve. Det siges så ofte af andelsbevægelsens modstandere, at forretningsvirksomhed egner sig ikke til demokratisk styreform. Man hævder, at demokratiet er for langsomt til at forstå de krav, udviklingen stiller, og i særdeleshed for langsomt til at omsætte en sådan forståelse i handling.

De danske brugsforeningers hidtidige udvikling tyder ikke på rigtigheden af en sådan betragtning. Men det er klart, at risikoen for at komme bagefter er størst i de tider, hvor der sker store omvæltninger i forbrugssædvaner og butikksformer. Det skal derfor være mit ønske for 1959, at året vil bringe mange vidnesbyrd om nyt initiativ og målbevidst tilpasning efter tidens krav i de danske brugsforeninger.

Den private butikshandels henvendelse om det varefordyrende reklamelotteri ligger helt på linie med, hvad Samvirke flere gange har skrevet om dette spørgsmål, senest den 15. november 1958. Forbrugernes og handelens interesser falder her ganske sammen.

Specielt købmændene er imidlertid ikke overbevist om, at protester og sagkundskabens indvendinger alene vil have

nogen virkning. Deres organ „Dansk Handelsblad“ erklærer i en ledende artikel om sagen, at købmændene ikke fortsat vil nøjes med at være passive tilskuere til „lotteridansen“. Stanser folketetinget ikke uvæsenet, ja, „så tvinges købmændene, så vidt vi kan skønne, ud på 'dansen-gulvet' i flok og følge“.

Det bliver alles krig mod alle på reklamelotteriets område. Uha, for perspektiver!

## KØBMANDS- PROTESTER MOD LOTTERIDANSEN

OGSÅ DEN private handel er utilfreds med, at landets mange butikker skal være en slags lotteri-

kollektioner for store firmaers præmie-bortlodninger i reklameøjemed. Butikshandelens Fællesråd erklærer i en henvendelse til det folketingsudvalg, som for tiden behandler et forslag til lov om uretmæssig konkurrence, at bortlodningerne vinder stadig større udbredelse, og at „denne urimelige og varefordyrende konkurrenceform“ bør forbydes. – Fællesrådet omfatter næsten alle landets detailhandlere.



## HVEM ER HAN BORGMESTER FOR?

SKAL EN kommune repræsentere sine borgere, eller bør den varetage specielle og snævrere erhvervsgrenes interesser?

Svaret skulle være ligetil. Ordet *kommune* betyder jo fællesskab. Men den mand, der er valgt til at stå i spidsen for dette fællesskab på Frederiksberg, den konservative borgmester A.

Stæhr Johansen, anlægger rigtig nok ikke så bred en vurdering. Foranlediget af Hovedstadens Brugsforenings arbejde med at indrette et „supermarked“ i Falkoner Allé har borgmesteren forsikret de lokale private butikshandlere om, at han ville bruge sin indflydelse til at søge HB holdt ude fra Frederiksberg.

Sagen blev uddybet i Frederiksberg kommunalbestyrelse, hvor socialdemokraten Jørgen Paldam spurgte, om ikke der her var tale om magtfordrejning: Ulovlig anvendelse af kommunens myndighed til at boykotte en bestemt virksomhed, nemlig HB. Under denne debat afviste borgmesteren, at kommunen

skulle have stillet ulovlige betingelser ved butiksudlejning. Men Stæhr Johansen bekræftede, at han „i det omfang, hvori det er muligt og lovligt, vil arbejde for, at vi her i denne kommune først og fremmest udlejer til private erhvervsdrivende, og helst til selvstændige privatpersoner. Det kan aldrig være i en kommunes interesse at se hele sit næringsliv havne i hænderne på de virksomheder, som ikke eller kun i ringe grad er skattepligtige til kommunen såsom brugsforeninger eller lignende.“

Det er snæversyn, så det forslår. Der findes på Frederiksberg ca. 1300 private handlende i de brancher, som konkurrerer

direkte med lokale HB-udsalg. Dem vil kommunens leder beskytte så godt som „det er muligt og lovligt“, dem føler han sig som borgmester for. Nuvel: Der bor på Frederiksberg ialt 116.000 mennesker, og altså forbrugere. Tæller det ikke? Og den ængstelse, borgmesteren lader skinne igennem i den sidst citerede sætning, forekommer sandelig noget anstrengt, for ikke at sige hyklerisk: Af HBs halvtrediehundrede afdelinger er kun de 7 placeret på Frederiksberg, hvilket groft taget kun giver omkring en trediedel af den brugsforeningsmæssig dækning, der gælder for hovedstadsområdet som helhed.

## HVAD SKYLDER VI BRUGSEN

SELVBETJENING er tidens løsen, men medfører uimodsigelige vanskeligheder i de brugsforeninger, som vil fastholde gamle betalingssædvaner og dividende-beregninger. Det går så let at afvikle selv travle fredags- og lørdags-timer uden ventetid for medlemmerne og urimelig spidsbelastning af personalet, men ved kassen opstår en flaskehals, hvis vareafregningen og dividendekontrollen skal foregå efter det gamle kontrabogssystem.

Bedst går de moderne butiksfomer naturligvis i spand med kontant betaling. De brugsforeninger, som konsekvent har afskaffet kreditsalg (og de er endda ikke så få!), kommer

utvivlsomt lettest om ved både det ekspeditions- og det regnskabsmæssige; her slipper kunderne forbi kasseapparatet, så hurtigt dette kan tælle alle de udvalgte varers priser sammen. Fordelene har vist sig at være store og iøjnefaldende også for medlemmerne, og den frygtede omsætningsnedgang ved kreditsalgets afskaffelse har oftest hurtigt kunnet udlignes og vendes til det modsatte.

HVOR man ikke vil af med kreditten, er det straks vanskeligere. Flere brugsforeninger – fortrinsvis uden for byerne – har dog allerede gennem nogen tid arbejdet med en ny form for debitering i forbindelse med selvbetjening: Varerne tælles sammen på kasseapparatet som ved kontant køb, medlemmet får sammentællingsstrimlen med hjem, og kun slutbeløbet noteres i kontrabogen, der opbevares i brugsen. Det giver vel ikke medlemmet helt de samme muligheder som tidligere for at følge med i regnskabet, men systemet letter den enkelte ekspedition og sparer brugsforeningens personale for en masse

bogholderi. Og en sådan besparelse er jo også noget værd.

Der skal prøves også andre systemer; fælles for dem alle er, at de skal gøre den mere trivielle side af butiksindkøbene lettere. Undertiden kan man måske synes, at lettelser og byrder herved ikke bliver helt rimeligt fordelt. Dette gælder således i de tilfælde, hvor en brugsforenings kontantkunder jo selv skal tælle årets enkeltindkøb sammen til beregning af dividenden, medens kreditkunderne slipper lettere, fordi de automatisk får deres dividenderegnskab gjort op af brugsforeningens personale. Man bør naturligvis ikke på denne måde kunne føle sig straffet ved at købe kontant.

FOR specielt de større brugsforeninger kan det iøvrigt også føles som noget af en straf at skulle gennemføre den årlige revision af de sammentællinger, som medlemmerne har foretaget af deres enkeltindkøb. Med brugsforeningernes stigende omsætning – omkring en milliard kroner årligt i butiksvare alene – fordelt på et ligeledes voksende antal ekspeditioner er

dette en vældigt arbejdskræven- de opgave.

Nogle steder har man fundet, at nytten af dette arbejde – og her tænkes både på medlemmernes og personalets arbejde – ikke helt står mål med omfanget heraf, og konsekvent har man gennemført, at medlemmerne ved hvert enkelt køb får udleveret hertil svarende 10-øres, 1-krones og 10-krones dividendemærker, som er gummierede og beregnet på indklæbning i en dividendebog. Bogen indleveres til sin tid i brugsforeningen og danner grundlag for dividendeudbetalingen; systemet kræver naturligvis et minimum af sammentællings- og kontrolarbejde, og kan udformes, så det ikke bryder med brugsforeningsdividendens egentlige karakter af udlodning af et overskud.

Der er tydeligt nok reformer undervejs; betalingen og dividende-beregningen gennemgår i disse år en modernisering i næsten lige så høj grad som selve butiksfomerne gør det. Og i begge henseender er det hensynet til forbrugernes tarv, der lægges til grund for reformerne.

## NOTERET I FÅ LINIER

### MEDLEMMER I DET FJERNE.

United Cooperatives i Ohio har indmeldt sig i FDB som paragraf 5 medlem, hvilket vil sige, at foreningen køber varer, der hører ind under dens naturlige virkeområde. Foreningens medlemskreds er farmere, og det er bl. a. høstbindegarn fra FDBs fabrik i Viby J., der interesserer de amerikanske brugsforeningsfolk. United Cooperatives i Ohio er FDBs andet amerikanske medlem. En tilsvarende organisation i Illinois (syd for Chicago) har tidligere

opnået samme begrænsede medlemsret i FDB.

**LANDBRUGETS AFSÆTNINGS-RÅD**, der har kontorer i andelsbevægelsens ejendom i Axelborg i København, har fornylig indmeldt sig i FDB som paragraf 5 medlem.

**FØRSTEDIREKTØR** Ebbe Groes er indtrådt som medlem af hovedbestyrelsen (centralkomiteen) for Det internationale Andelsforbund (ICA).

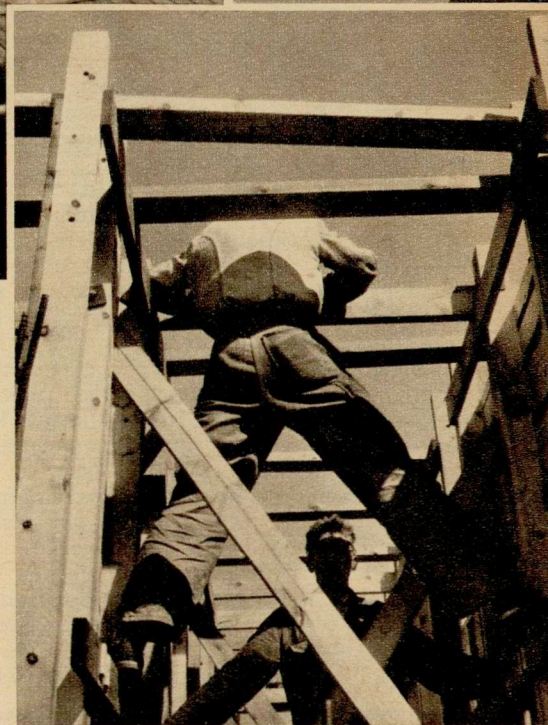
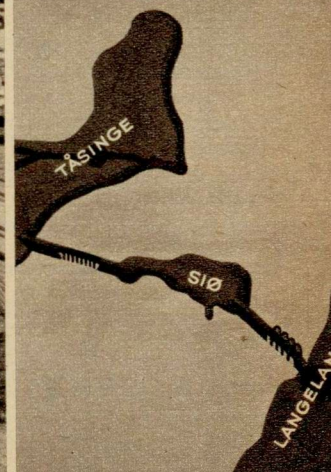
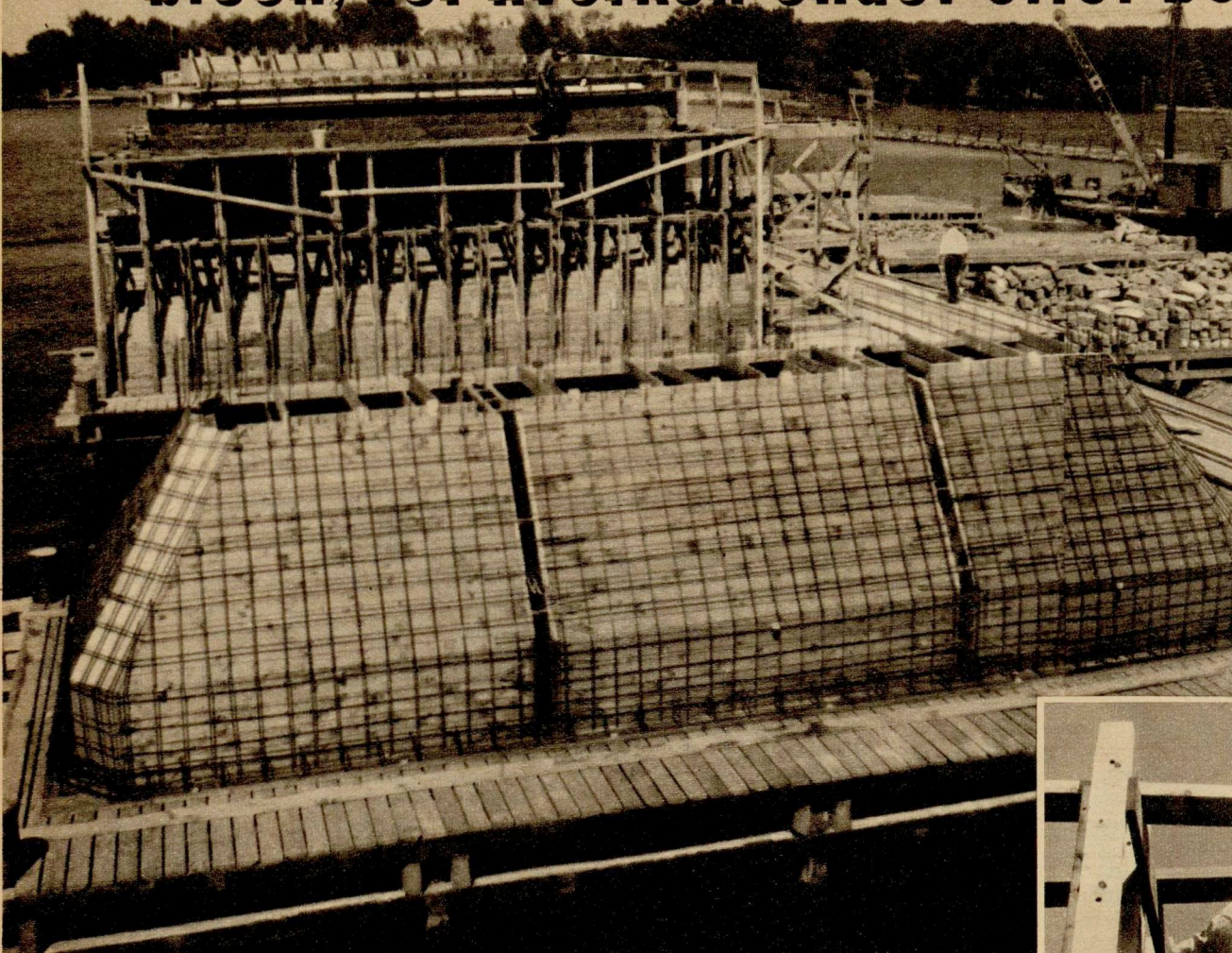
**FDBs GENERALFORSAMLING** finder i år sted tirsdag den 2. juni, og Aalborgshallen i Aalborg skal være rammen om det store stævne.





# broen, der hverken ender eller begynder

Og som man er  
begyndt at bygge  
på midten.



Broen mellem Tåsinge og Sjø skal hvile på 19 piller, der – som det ses på billederne øverst til venstre og til højre – bygges på land. Kortskitsen viser, hvorledes Tåsinge, Sjø og Langeland bliver forbundet, og derunder er arbejdere ved at gøre klar til støbning af en pille.

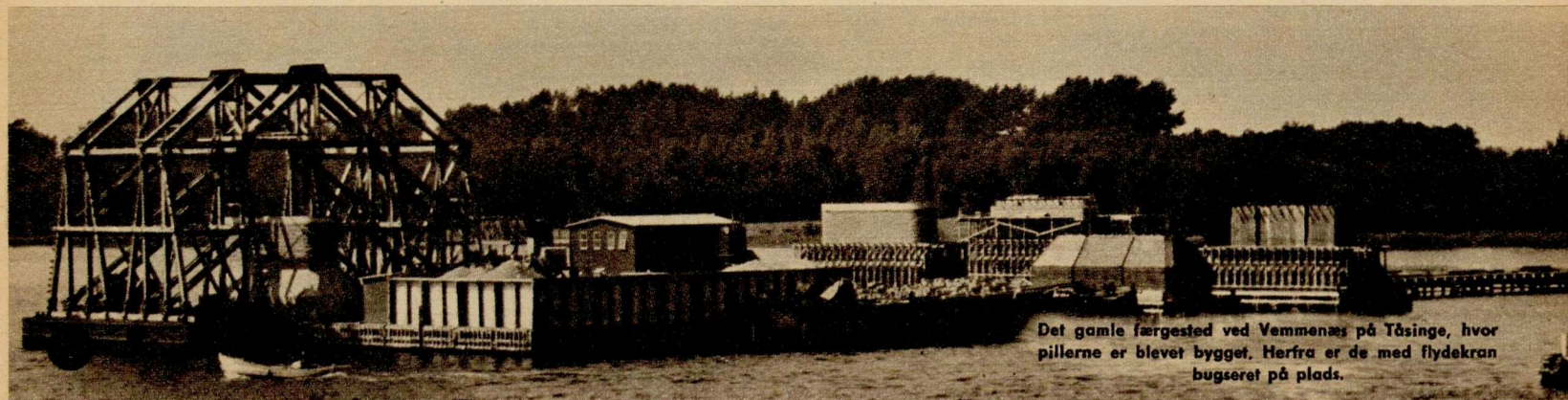
NÅR Langeland nu er godt på vej til at blive landfast med Fyn, er det ikke blot bemærkelsesværdigt derved, at beboerne på Langeland, Sjø og Tåsinge får opfyldt et ønske, man har næret sådan om-trent, siden svenskekongen for 300 år siden gik bro-ruten over isen. Men også derved, at man er begyndt på dette imponerende arbejde – det er anslået til cirka 50 mill. kr. – på midten, endnu før man var klar over, hvorledes eller hvornår broforbindelsen skulle nå frem til Svendborg og Rudkøbing.

Det at kunne gå tørskoet fra Langeland til Fyn – hvad end ikke svenskekongen oplevede, idet der stod højt vand over isen – har spøgt så længe i konkret form, at der allerede i 1938 forelå et skitseprojekt, udarbejdet af Danmarks store brospecialist, professor Anker Englund, men krigen satte stopper for videre udvikling af planen.

Professor Englunds projekt gik ud på at bygge en bro over Svendborgsund fra Fyn til Tåsinge; at forbinde Tåsinge og

Sjø med dæmning og bro-fag samt at bygge en ligeledes kombineret dæmning og bro fra Sjø til Langeland. Ialt 2,7 km dæmning og bro plus 2,8 km vej på Tåsinge og 2,5 km vej på Sjø.

I foråret 1957 blev den del af projektet, der forbinder Tåsinge og Sjø, påbegyndt. Det vil huskes, at dette arbejde kom til at give genlyd i presse og på tinge, fordi arbejdsminister Kaj Lindberg (siden kaldet Kaj Kærretriller!) lod en del af jordarbejdet udføre ved håndkraft. Skal udviklin-



Det gamle færgested ved Vemmenæs på Tåsinge, hvor pillerne er blevet bygget. Herfra er de med flydekran bugseret på plads.





gen gå baglæns? Hvorfor ikke bruge teskeer i stedet for skovle? Sådan spurgte modstandere spydigt, mens arbejdsmændene med henvisning til de mange langvarigt ledige spurgte, om det da var bedre at udbetale understøttelse end at lade folk arbejde. Nå, den ømtålelige sag fandt dog et naturligt balancepunkt.

Den første – og altså midterste etape – ventes færdig i slutningen af 1960. Næste etape bliver at forbinde Siø og Langeland. Dette arbejde er der først givet grønt lys for i november sidste år efter en del skærmydsler om, hvorvidt man skulle bygge bro eller tunnel. Broplanerne sejrede, men nærmere detaljer er slet ikke udarbejdet endnu, hvilket også gælder sidste etape: broen fra Svendborg til Tåsinge. I heldigste fald, d.v.s. hvis arbejdet fremskyndes mest muligt, vil Fyn og Langeland først være landfast om 4-5 år, men måske vil det vare 7-8 år.

Som nævnt anslås de samlede udgifter til cirka

50 mill. kr. Det er jo mange penge, og selvom en sådan forbindelse er rar for beboerne på de tre små øer, kan man jo godt være syrlig og spørge, om det nu også er hensigtsmæssigt for samfundet at investere så mange penge for rundt regnet 25.000 menneskers skyld. Det afgørende må imidlertid være behovet, og her kan det anføres, at færgen fra Tåsinge til Langeland befordrer over 80.000 biler om året eller næsten lige så mange som Gedser-Grossenbrode overfarten.

Der er altså et vist samfundsmæssigt perspektiv i arbejdet til beroligelse for dem, der bor i Skagen, eller som hellere ville have haft pengene investeret i en storebæltsbro. Og så kan de måske finde yderligere trøst i bevidstheden om, at de kommer de 30 år må hver eneste langelænder fra spædbarn til olding i form af særligt kommunetilsbud til broarbejdet betale cirka 9 kr. om året for at have fornøjelsen af at være blevet forvandlet til et fynsk vedhæng!

# KØBENHAVNERNE SEJREDE OG DIPLOMATERNE TABTE

300 år siden stormen på København.

Se også kortet på de to næste sider.

*Af alle bug-, stik- og skydevåben på danske musæer er det frygtindgydende mordinstrument til venstre for disse linier antagelig det, der har den mest fremtrædende plads i Danmarks-historien. Det er den bellebard, hvormed generalmajor Claus Ahlefeldt gennemborede ritmester Newhusen – den første svensker, der nåede op på Københavns vold under stormen på København natten mellem 10. og 11. februar for 300 år siden.*

Som vi alle har lært i skolen, endte kampen med svensk nederlag. De færreste husker vel derimod, at belejringen varede i endnu halvandet år. Men allermost forbøffende for en nutidig læser er det måske, at hele denne belejring med udfald, stormforsøg, rytterislag, artilleridueller, indkvartering af angriberne og opbygning af en fast svensk lejr udspillede sig langt indenfor det nuværende Københavns kommunegrænser.

Vi har på de næste to sider prøvet at placere nogle af stormens og belejringens episoder geografisk korrekt på et moderne københavnskort – og selv de tilbagetrukne svenske hvilestioner ligger et godt stykke indenfor sporvejsliniernes endestationer. Nå, for den sags skyld udgjorde angribere og forsvarere (medregnet samtlige beboere i datidens København) tilsammen heller ikke et større antal mennesker, end hvad Københavns sporveje nuomstunder transporterer hver dag mellem kl. 16 og 16,45 – en sammenligning mellem sporvejs trafik og kamp på livet, som sporvejsdirektøren bedes undskyld.

*De svenske soldater stolede så sikkert på dansk nederlag, at Newhusen sprang op på volden med brolet: Nå, I hunde, vil I ikke have kvarter (d.v.s. pardon) ... – en bemærkning, der jo lyser af ærlig harme over, at man skulle have alt det besvær, blot fordi københavnerne ikke som andre kristenmennesker fulgte krigskunstens regler og opgav kampen mod den sejrsvante svenskehær.*

Københavns og dermed Danmarks skæbne balancerede i virkeligheden på en knivsæg i dette øjeblik. En betydelig svensk styrke var kommet over graven på dette sted, og 15 stormstiger var sat til volden. Få minutter senere kunne et gennembrud af forsvarsringen have været en kendsgerning. Nu nåede kun 3 mand foruden ritmesteren op på volden, og de blev alle hugget ned.

Det afgørende slag i en krig plejer at være det sidste. I de to dansk-svenske krige 1657-60 sluttede Danmark afgjort bedst. Alligevel blev slutresultatet jo, at vi for stedse tabte Skåne, Halland og Blekinge – groft regnet en tredjedel af riget. Hvordan gik det til?

Den populære forklaring har hidtil været, at det var Danmarks allierede, datidens store somagt, Holland, som spændte ben for vore diplomater, fordi hollænderne ville hindre, at samme magt fik herredømmet over begge Øresunds bredder.

Denne fremstilling gør Holland uret, hævder musæumsinspektør Finn Askgaard nu på basis af omfattende arkivstudier. Skurken i spillet om Skåne var kardinal Mazarin, Frankrigs fremragende, men skrupelløse politiske leder. Han havde brug for et stærkt Sverige som flanketrusel mod den tyske kejser – bl. a. for at denne ikke skulle støtte en spansk revanche krig mod Frankrig. Derfor lagde kardinalen pres på Holland, hver gang der var tegn til, at Holland ville støtte Danmarks krav om bedre fredsvilkår.

*Allerede dengang forstod man dog at give selv de mest tvivlsomme storpolitiske manøvrer en smuk etikette. Mazarin påberåbte sig bl. a., at hans sidste traktat med Spanien forpligtede Frankrig til at arbejde for en universalfred, og da han i sit travle virke for fredens sag gik så vidt som til at true Holland med invasion af en hær på 30.000 mand, var det egentlig i en nødssituation, Holland svigtede Danmark diplomatisk.*

Nederlaget ved forhandlingsbordet har imidlertid aldrig kunnet fordunkle mindet om københavnernes tapperhed hin februar nat for 300 år siden og den enighed, hvormed de udstod belejringens strabadser. Selv Københavns højeste gejstlige autoritet, biskop Hans Svane, fandt det ved den lejlighed nødvendigt at supplere åndens våben med det spyd, man ser til højre for denne artikel.

Claus Ahlefeldts hellebard (t.v.) og Hans Svanes spyd (t.h.) er omtalt i artiklen. (Nu Nationalmusæet). Foroven et 50 skuds magesingevær konstrueret i den belejrede by. Forneden et svensk boddelsværd erobret under et udfald. (Nu Tøjhusmusæet).



# STORMEN PAA KØBENHAVN

## ET 300-ÅRS MINDE

SE OGSÅ ARTIKLEN PÅ FOREGÅENDE SIDE

Den svenske hovedlejr, Carlstad, strakte sig fra Bispebjerg til Bellaahøj og Brønshøj (hvor kirken anvendtes som våbendepot). Carlstad rummede ca. 10.000 mand, var lige så stor som staden København (dengang) og stærkt befæstet.

Iført hvide skjorter for at falde sammen med sneen rykkede de svenske stormbrigader fremad i de sene aftentimer den 10. februar. Hver brigades fortrop medførte isbroer til at skyde over vågerne, stiger til at stille mod voldene, hakkelse til at kaste på isen og måtter til at lægge over de spidse palisadepæle.

Ladegården var et led i den ydre forsvarsring, som straks ved belejringsbegyndelse opgaves af danskerne. Svenskerne holdt den besat nogle måneder, men rømmede den igen inden stormen.

Ny Amager - den første begyndelse til Frederiksberg - henlå som en forladt ruinby, plyndret og afbrændt af belejrerne.

De fleste udfald fra den belejrede by skete fra Vesterport og endte med en fægtning omkring hvor nu Frihedsstøtten står.

En del af det svenske rytteri lå i kantonnement i Valby, som da var en lille landsby. Skjult af mørket blev rytteriet trukket frem for at deltage i stormen, hvorimod artilleriet ikke blev benyttet - for ikke at alarmere forsvarerne.

*Frederiksberg Have*

FREDERIKSBERG ALLE

VESTERBROGADE

RADIOHUS

GAMMEL KONGEVEJ

NØRREBRO

St. Jørgens



Triangelen ligger, led i København's ydre befæstning, men under det meste af belejringen besat af svenskerne.

En dansk kanonpram, „Den stump-rumpede hund“, holdt under hele belejringen tappert stand omtrent hvor nu Frihavnen ligger og ud-kæmpede voldsomme artilleriduelle med svenskerne på Vartou.

RIGSHOSPITALET

Et angreb mod Nørrevold under stormens første fase viste sig kun at være en afledningsmanøvre for at forvirre forsvaret.

Kloumans have - en stor frugtplantage uden for volden - blev tidligt under belejringen afbrændt af danskerne for ikke at være modparten til nytte.

Sør Frihavn

Yderhavn

Efter det mislykkede angreb fra Kallebodstrand blev de svenske tropper samlet ved Vartou og kl. 4 sat ind mod strækningen mellem Østerport og Kastellet, der navnlig forsvares af hollandske hjælpetropper. Også dette angreb slog fejl, bl. a. fordi danskerne forud havde fået kendskab til målene på de svenske isbroer og havde gjort vågerne nogle tomme bredder.

Botanisk Have

ØSTER VOLDGADE

ROSENBERG SLOT Kongens Have

NØRRE VOLDGADE

Ud for Jarmers plads nåede de svenske belejningsgrave frem til en afstand af 50 skridt fra voldgraven. Denne position opgaves dog af svenskerne inden stormen.

Ved Vandkunsten var svenskerne nærmest deres mål. 4 mand nåede her op på volden, men blev hugget ned. På mindre end et par timer var det klart for den svenske overkommando, at angrebet var afvist.

De københavnske kvinder deltog med hæder i forsvaret, bl. a. ved at slæbe kedler med kogende vand, lud, beg og tjære op på voldene og hælde det ud over angriberne.

HOVEDBANEN

Tivoli

TIELGANGSGADE

Hovedangrebet sattes ind kl. 1 over isen i Kalleboderne, som dengang gik helt op til det nuværende Tietgensgade. I 3 bølger forsøgte angriberne at storme fæstningsanlægget ved Vesterport-Langgangsstræde-Vandkunsten (fortrinsvis forsvaret af Bøgere og studenter) og Slotsholmen.

Omtrent hvor nu Langebro ligger kæmpedes der under stormen hårdt om det danske skib Højenhald, der lå fastfrosset midt ude i havneløbet og fungerede som kanonbatteri. Svenskerne erobrede det, men måtte senere opgive det igen.

CHRISTIANSB

Samtidig med hovedangrebet foretoges et skinangreb mod Christianshavn.

Den skematiske tegning herunder viser Københavns udstrækning for 300 år siden (det sorte areal) - indtegn på et nutidigt kort over København-Frederiksberg kommuner (det røde areal).

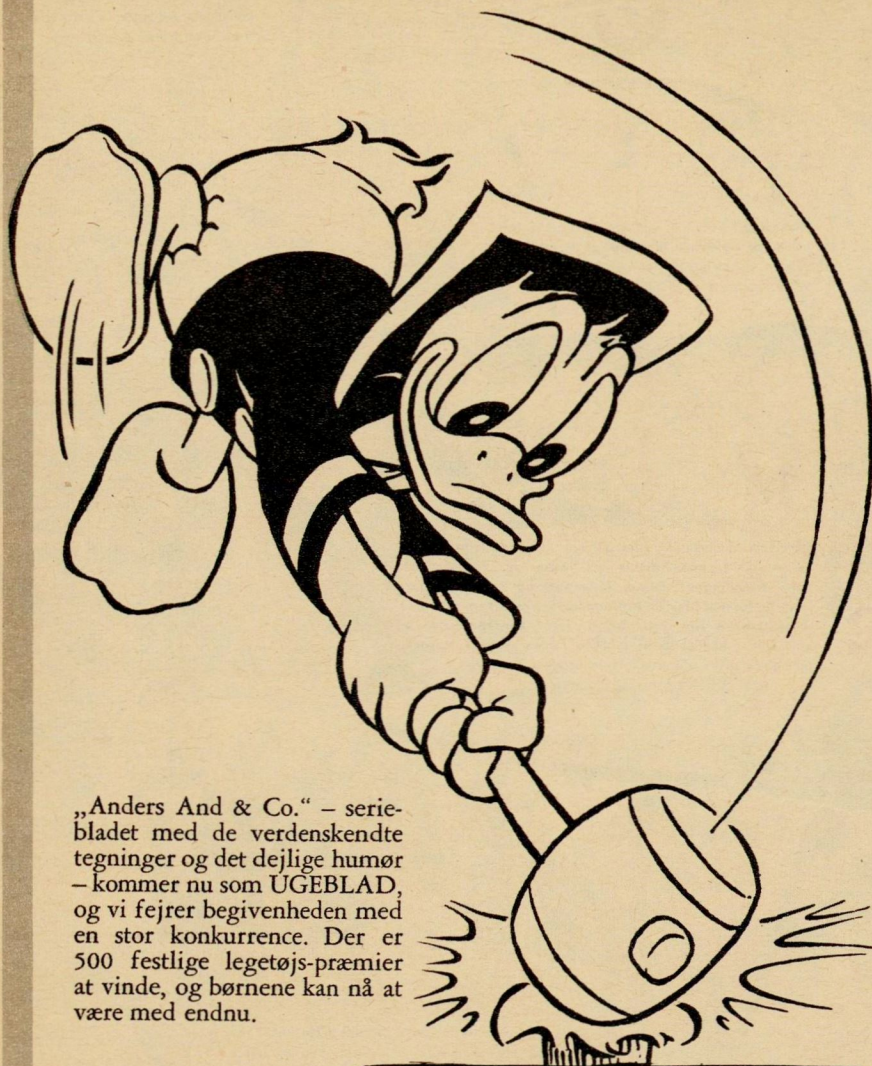
Pilene angiver de to punkter, hvor det svenske stormforsøg satte ind i 1659.

CARLSTAD (BRØNSHØJ)

2. FASE

1. FASE





„Anders And & Co.“ – seriebladet med de verdenskendte tegninger og det dejlige humør – kommer nu som UGEBLAD, og vi fejrer begivenheden med en stor konkurrence. Der er 500 festlige legetøjs-præmier at vinde, og børnene kan nå at være med endnu.

Køb bladet i denne uge og læs om de morsomme billedopgaver og den spændende lodtrækning!



**WALT DISNEY'S  
ANDERS AND & Co.**

© W.D.P.

# SUKKER

DER ER både for lidt og for meget sukker i verden, og det er på én gang for billigt og for dyrt!

Det kan jo lyde selvmodsigende – men iøvrigt vil husmoderen sikkert være enig i den sidste påstand. Fornylig blev sukkerprisen igen sat op, og varen er nu mere end dobbelt så dyr som for blot få år siden. Hver øre på sukkerprisen betyder  $2\frac{1}{2}$  mill. kr., og hele vort store forbrug af stødt melis m. v. koster os *tre hundrede millioner kroner om året*. Jo, det er ikke småpenge, der her står på spil!

Det er billigt alligevel – sagde man fra visse sider, da prisen fornylig blev sat op. Sukkeret koster langt mere i f. eks. Sverige og Tyskland.

Nu kan det jo kun være en dårlig trøst for de *danske* forbrugere, at man i *udlandet* fordyrer vigtige levnedsmidler med høje skatter og kostbare landbrugsrestriktioner. Og iøvrigt er der andre prisforhold, som falder mere i øjnene:

Fabrikkerne får 1,05 kr. kiloet for sukker til hjemmemarkedet. Samtidig sælges dansk sukker til eksport for 70-75 øre pr. kg. – Det er endda dygtigt gjort af sukkerfabrikkerne, at de kan få deres udenlandske kunder til at betale denne pris, for den egentlige verdensmarkedspris er langt lavere. På Londons varebørs er noteringen kun ca. 60 øre, og på Cuba (der er verdens største sukkereksportør) kan sukker købes til omkring 50 øre pr. kilogram.

Kort sagt: *Sukker kunne købes billigere hjem fra udlandet end den pris, vore egne fabrikker leverer til. Husmoderen betaler en overpris på i hvert fald 40 øre pr. kg sukker, fordi hun skal købe dansk.* Gennem sit sukkerekøb må hun endda betale et klækkeligt eksporttilskud. I 1930'ernes kriseår brugte man det billede, at den danske landmand bandt en pengeseddel ved halen af hver gris, der blev solgt til England. I dag kunne man med et lignende udtryk sige, at de danske husmødre stopper penge i hver eneste sæk sukker, der går til eksport.

## Reguleringer på kryds og tværs

Sådan et system kan selvfølgelig kun fungere, fordi sukkeret er *en reguleret vare*. Næsten alle lande har interne sukkerordninger, og i mangfoldige år har man tillige haft internationale aftaler, der baster og binder verdenshandelen med denne vigtige vare.

Senest har 43 lande på et møde i Geneve i efteråret 1958 aftalt, at verdensmarkeds-



# er blevet dyrt

prisen (Cuba-noteringen) for sukker i de kommende fem år skal holdes mellem ca. 47 og 60 øre pr. kg. Handelen er også rationeret. Danmark har således fået tildelt en årlig eksportation på 75.000 tons sukker. Men vi må ganske vist selv skaffe os købere hertil, og det kan nok komme til at knibe, for eksportlandenes samlede "ration" på 6,7 millioner tons synes at være mere, end importlandene er indstillet på at købe.

Der er altså nærmest for meget sukker i verden.

Det kan lyde mærkeligt. Størsteparten af jordens milliardbefolkning er underernæret, og sukker er jo et koncentreret næringsmiddel, så man måtte vel snarere ønske, at der fandtes noget mere af det? – I meget store dele af verden sætter fattigdommen imidlertid en snæver grænse for sukkerforbrugets størrelse, i Indien f. eks. er det årlige forbrug pr. indbygger kun 14 kg sukker. Andre steder er forbruget hæmmet af sukkerafgifter – derfor koster et kg melis i f. eks. Tyskland ca. 2 kroner.

Danmark har i år en overskudsproduktion på 100 mill. kg sukker. Den kan det – som forholdene er på verdensmarkedet – blive vanskeligt nok at komme af med, og man må derfor vente, at sukkerroearbejderne for den kommende høst nedskræres med 10-20 procent.

Det er ikke særlig morsomt for landmændene, for selv om roeprisen sidste år blev sat ned, er sukkerroerne en af de mest lønnende afgrøder. Man kan se det alene deraf, at der i stor stil eksporteres sukkerroer; Vesttyskland aftager 1½ mill. tons (for 50 mill. kr.) danske sukkerroer årligt, og også Finland køber en del. Landmændene i både Øst- og Vestjylland, Nord- og Østsjælland har tillige udformet deres sukkerroeinteresser i ønsket om at få oprettet nye sukkerfabrikker.

En ny fabrik koster 70-80 mill. kr. Men selv med dem i hånden kunne man ikke uden videre slå sig ned i sukkerbranchen. Ligesom staten uddeler f. eks. biografb- og apotekerbevillinger, bestemmer den også, hvem der må fabrikere sukker. Kun to virksomheder – A/S De danske Sukkerfabrikker og det lukkede andelsselskab Sukkerfabrikken Nykøbing – har for tiden sådanne bevillinger eller koncessioner, som udløber næste år.

#### Forbrugerne blev sorteper –

Der skal derfor i den kommende tid forhandles om ændringer og fornyelser i disse

fabrikskoncessioner, og grundlaget herfor må naturligvis være en vurdering af, hvad de forskellige interesserede parter har haft ud af den hidtidige ordning:

Forbrugerne har egentlig grund til at være rigtig utilfredse. Fra deres synspunkt er der kort og godt sket det ubehagelige, at et kilo stødt melis er steget i pris fra 49 øre kiloet for ti år siden til nu ca. 1,20 kr. Set i forhold til verdensmarkedsprisen må forbrugerne betale en overpris på ca. 40 øre pr. kg, d.v.s. 100 mill. kr. årligt for hele forbruget.

Landbrugets, altså roeavlernes, indtægt er ikke steget tilsvarende meget: De fik i 1949 6,51 kr. pr. 100 kg roer, medens 1958-høsten betales med 8,23 kr. Prisstigningen

har aktionærerne fået meget ud af det, selv om koncessionen begrænser deres fortjeneste ved selve sukkerproduktionen til 5 pct. af aktiekapitalen. Børskursen for sukkeraktier er steget noget stærkere end for alle industriselskabers aktier under ét, og børsværdien af hele aktiekapitalen er nu ca. 126 mill. kr. mod ca. 42 mill. kr. før den nugældende koncession. – Selve aktionærudbyttet, som i 1949-50 beløb sig til 8 pct. (= 1,8 mill. kr.), udgjorde i 1957-58 13½ pct. (= 5,6 mill. kr.), hvortil kom, at yderligere 1,1 mill. kr. af selskabets årsoverskud benyttedes til forøgelse af aktiernes værdi.

#### Hvordan skal alle blive tilfreds?

Der er, som man ser, forfærdelig mange

## men nu skal sukkerordningen også tages op til revision

er ganske vist større end for mange andre landbrugsprodukter, men den er dog mindre end de samtidige forhøjelser af såvel arbejds løn som mange industrivarers priser.

Det offentlige har ligefrem mistet penge: For den nye sukkerlov tjente statskassen ca. 17 mill. kr. årligt i sukkerafgifter. Nu er forholdene tilrettelagt, så staten er uden finansiell interesse i sukkeret, selv om den på alle punkter kontrollerer denne vares pris, produktion o.s.v.

Valutakassen nyder stadig fordel af sukkerekseporten. Men medens man før den nye sukkerlov eksporterede til priser, der gav stor fortjeneste, så kan man nu kun opnå en meget lavere pris end den, der gælder herhjemme. Ikke desto mindre er eksportmængden stærkt forøget, fra 70.000 tons i 1948 og 1949 til ca. 100.000 tons i 1958-59. Måske er det – som i Ebberød Bank – mængden der skal gøre det?

Arbejderne ved sukkerlandbrug og -industri har måttet se deres beskæftigelse skrumpet ind, fordi der er rationaliseret meget stærkt.

Sukkerfabrikkerne har i det forløbne tiår haft en meget stærk økonomisk udvikling, som både skyldes sukkeret og fabrikernes mange andre erhvervsinteresser. Specielt

interesser knyttet til den regulering af sukkerproduktionen, som man måtte indføre under 1930'ernes landbrugskrise, og som man siden ikke har kunnet løsgøre sig fra igen. Hvordan skal man dog kunne forlige alt dette i den nye koncessionsordning, som skal træde i kraft i foråret 1960, og som naturligvis må ligge klar et stykke tid før denne frist?

Det bliver alt andet end let, for nok er sukkeret efter ernæringseksperternes udsagn et ensidigt næringsmiddel, men det udgør dog et mangesidet økonomisk og politisk problem. Hvordan man end løser det, så må det ønskes, at der ved den fremtidige ordning tages mere hensyn til forbrugerne, end tilfældet er nu. Ligefrem opgive vor egen sukkerproduktion for i stedet at bruge den billigere udenlandske vare – det ville nok være et så radikalt skridt, at ingen politiker turde tage ansvaret for det. Men der er jo også et meget stort spring fra denne udvej og til den nuværende tingenes tilstand, som indebærer, at de danske forbrugere betaler en overpris for deres sukker på omkring de hundrede millioner kroner om året, samtidig med at aktionærerne både i form af udbytte og af aktiernes stigende værdi har deres på det tørre.

#### Tre Kroner margarine i guldfolie

Tre Kroner margarine pakkes nu i guldfolie – og i samme åndedrag kunne man så spørge, om det gode, gamle pergamentpapir ikke længere er godt nok? Pergamentens kvalitet er uforandret, men i industriens og handelens stadige bestræbelser på at bringe varerne frem i den bedst mulige stand til forbrugeren, er opmærksomheden ganske naturligt også faldet på et så vigtigt produkt som margarine.

Ved stadigvæk at forbedre det tekniske anlæg på margarinefabrikken i Viby, hvor Brugsens Tre Kroner margarine fremstilles, er det blevet muligt at fremstille en margarine af højeste kvalitet, og som det sidste led i kæden kommer nu overgangen til at anvende guldfolie, der yder margarinen den bedst tænkelige beskyttelse under transporten fra fabrik til brugs og videre hjem i køkkenet. Det kan nemlig ikke nægtes, at margarine er meget ømtålelig over for bl. a. fremmede lugte, og det er disse ting, guldfolien beskytter imod samtidig med, at folien bevarer margarinen friskhed bedre, end pergamenten har mulighed for. Det kan ikke bortforklares, at guldfolie er et dyrere pakkemateriale end pergament, men prisen på Tre Kroner forandres ikke af den grund takket være besparelsen på andre områder som følge af den gennemgribende rationalisering af fabrikken i Viby.

Guldfolien beskytter også Tre Kroner hjemme i køkkenet, og lukkes pakken blot omhyggeligt til, hver gang der er taget af den, bevares friskheden bedre end hidtil.

Tre Kroner i guldfolie er en hånds-rækning til forbrugeren, som de sikkert vil forstå at værdsætte.



# Det var ham, der fik stillingen!

Der var over 100, der søgte stillingen. Mange af dem var højt kvalificerede, og alligevel blev han foretrukket. Og hvorfor? Jo, firmaets ledelse lagde vægt på én bestemt ting: at denne mand havde forstået at udnytte sin fritid til at blive dygtigere.

Men heldigvis er det også langt lettere og hurtigere at blive dygtigere i dag end nogen sinde før. Problemet for de fleste mennesker har jo hidtil været at *få tid* til at tage undervisning, men det behøver De ikke at spekulere på mere. Når De tager undervisning pr. brev på Mønstedes Kursus, skal De ikke give afkald på Deres øvrige fritidsinteresser. De lærer at bruge tiden rigtigt, således at hver ledig stund får betydning for Dem. Det er den mest økonomiske form for undervisning og den mest personlige.

Men hvad skal De så lære? Ja, for at hjælpe Dem med at løse problemet har vi udgivet en vejledning, som hedder:

## „Fri bane for den dygtige“

Alle de oplysninger, som De har brug for, når De skal planlægge Deres fremtid, vil De finde i „Fri bane for den dygtige“. Vi viser Dem, hvor let og smertefrit undervisningen foregår, fra den dag De påbegynder et studium og til den dag, De modtager vort smukke diplom med posten. Vi hjælper Dem med at tilrettelægge et studium, som giver det størst mulige udbytte på den kortest mulige tid, og vi fortæller Dem om vore mange interessante kursus, som har hjulpet andre frem:

**Almen dannelse - opfriskningskursus - kontorkursus - sekretærkursus - korrespondentkursus - detailhandlerkursus - sælgerkursus - hukommelsestræning -**



**kursus i enkeltfag: dansk, skrivning, regning, bogføring, handelsregning, kalkulation, skilteskrift, salgsteknik, reklame, tegning, handelskorrespondance, handelslære, fremmede sprog m.m.**

Se, det var blot nogle af vore mange fag, men vi har også andre kursus, som De kan læse udførligt om i „Fri bane for den dygtige“.

Denne studiehåndbog sender vi gratis og uden forpligtelse til alle, for det er jo vor opgave at hjælpe folk med at blive dygtigere og komme frem i verden på den letteste og hurtigste måde.

De behøver blot at udfylde kuponen nedenfor med Deres navn og adresse, klippe den ud og lægge den i en postkasse. Der skal *ikke* frimærker på kuponen - vi betaler portoen.



Send mig pr. post, gratis og uden forpligtelse, Deres nye studiehåndbog:

„Fri bane for den dygtige“

Hr. }  
Fru }  
Frk. }

Gade: \_\_\_\_\_

By: \_\_\_\_\_

Reserveret postvæsenet.

**Tryksag**

**Asgårdsvej 7**

**Box 375**

**København V.**

Sam. 15/1-59

Postbesørges  
ufrankeret  
(Mønstedes  
Kursus  
betaler  
porten)

29

Send kuponen  
af sted med  
det samme -

**NU**

- medens De  
husker det.  
De behøver  
hverken fri-  
mærker eller  
konvolut.



# FIRE PARTER I SAMARBEJDE

FORBRUGER og producent er to parter, man mener altid står stejlt overfor hverandre. Men for frøvirksomheden er der en bemærkelsesværdig undtagelse. Her er parterne i et nært samarbejde på andelsbevægelsens grundlag. Dette samarbejde har stået på i mere end halvtreds år og anses af alle interesserede parter som den selvfølgeligste løsning på problemet. Ikke desto mindre er det for udlændinge, der studerer dansk andelsbevægelse, et af dens mest interessante træk.

Selvom samarbejdet anses for en selvfølge (eller måske netop derfor) kan også danske landmænd have brug for at repetere frøsamarbejds historie og resultater, og derfor er fornyligt udsendt en pjece, skrevet af den nu afdøde kender af problemet, konsulent H. H. Olsen. I pjecen *Landbrugets Egen Frøvirksomhed* trækkes det nødvendige frem til belysning i en klar form.

FDB begyndte allerede i 1897 at levere brugsforeningsmedlemmerne frø og kom hurtigt ind på forædlingsarbejde. Men i 1907 opstod Danske Landboforeningers Frøforsyning, og denne organisation gik straks ind i samarbejde med FDB og blev dennes hovedleverandør. Dette førte i 1913 til en overenskomst, som tilrettelagde frøvirksomheden, således at nu fire hver for sig selvstændige parter på frivillig basis har delt de opgaver, der skal løses for at både frøavlere og frøforbrugere kan føle sig vel betjent:

1. DLF, der organiserer frøavl i et omfang, så FDBs forbrug kan dækkes. Overskudet eksporteres af DLF.

2. FDB, der forsyner forbrugerne gennem brugsforeningerne og importører, hvad der ikke med fordel kan avles i Danmark.

3. LHF, der sælger til landmænd uden for brugsforeningernes kreds og desuden forestår et vidtstrakt oplysningsarbejde og vedligeholder kontakten mellem samarbejdsparterne i lokale områder.

4. Landbo- og husmandsforeningerne, der vælger kontrolorganerne, som kontrollerer avl og omsætning af frø og garanterer over for forbrugerne, at landbrugets faglige interesser varetages.

Kort efter, at overenskomsten af 1913 var trådt i kraft, udvidedes samarbejdet ved en aftale om fællesvirksomhed for forædling af landbrugets kulturplanter og dermed skabtes Østoftegård, Toftø, Roskilde-gård, alle på Sjælland, samt St. Lundgård ved Jebjerg.

DLF har i de senere år formidlet frøavl på ca. 14.000 ha, og FDB forsyner omkring 45 pct. af alle danske landbrugsbedrifter med frø.

Fra FDBs frøafdeling er også kommet en pjece, der i kortere form skildrer frø-samarbejdet, og derefter beskriver forædlingsvirksomheden. Endelig tales der i denne pjece sagligt om kløver, lucerne, græsser, grøntfoderplanter og roer og i bilag vises forsøgsresultater, hvilket alt sammen har betydning for landmanden måske især i denne tid, da frøbestillingsleden er et af de aktuelle problemer.





Midt i Hamburg har byens store brugsforening rejst et varehus, der med sine 5000 kvadratmeter salgsareal er godt og vel lige så stort som Anva i København. Hertil kommer desuden en selvbetjeningsbutik på 400 kvadratmeter. I højhuset i midten af komplekset er indrettet kontorlokaler for administrationen af brugsforeningen, hvis medlemstal svarer godt og vel til HBs.

## ANDELSKONGRES

Sidst i februar er der indkaldt til dansk andelskongres – eller, som det officielt hedder: delegeretmøde i De samvirkende danske Andelselskaber. Det er ti år siden en lignende begivenhed fandt sted, og da behandledes blandt andet landbrugets maskinindkøb, oliefordeling og andelsbyggeri. Kongressen i år vil behandle aktuelle emner efter at formanden, propr. S. Overgaard, først har aflagt beretning om udviklingen i den forløbne tid.

## INDHOLDSFORTEGNELSE MED FORBEDRET SYSTEMATISERING

Indholdsfortegnelsen for Samvirke, årgang 1958, kan nu udleveres til enhver læser, der ønsker denne oversigt.

Indholdsfortegnelsen er blevet opdelt efter decimalklasser-systemet, som vil være enhver regelmæssig biblioteksgæst bekendt. På dette grundlag placeres alle bladets artikler og skildringer i præcisere hoved- og

## LILLE SPØG MISFORSTÅET

Der er desværre enkelte læsere, som har misforstået teksten om præmierne, som ledsagede Samvirkens lille juleopgave i nr. 22 (15. december). Vi beklager, at misforståelse har kunnet opstå, især da hensigten med billede og tekst var at ironisere over de utålelige konkurrencer i forbindelse med køb eller i dag- og ugeblade. Da lejlighed bød sig med juleopgaven, fotograferede vi fem legetøjsbiler og mente, at teksten, hvoraf fremgik, at bilerne var „prøvekort af redaktionens yngre familiemedlemmer“, samt at hver gavepakke var „lige så meget værd som de fem biler tilsammen“ var en gennemskuelig parodi på, hvad der skrives ved sådanne lejligheder. Vi håber, læserne vil tilgive os den lille spøg.



Tiårige Karla, datter af husmand Holm, Flamsted pr. Ellidshøj, havde gættet opgaven i Samvirke nr. 21 rigtigt og blev den heldige vinder af førstepræmien på 500 kroner. Karla, der lige var kommet hjem fra et langt hospitalsophold, da FDB kom med checken, ses her med uddeler J. Jensen, Fjellerad brugsforening, der glæder sig over, at den store præmie faldt i hans medlemskreds.

## STØTTE FOR ANDELS-TEATERKREDSENE

EN RÆKKE brugsforeninger omkring en sjællandsk andels-teaterkreds vedtog i efteråret at støtte kredsen med 50 øre pr. medlem. Dette medførte i forbindelse med overskudet fra en vellykket teateraften, at teaterkredsen fik sin økonomi i orden og kan videreføre sin virksomhed til glæde for brugsforeningernes medlemmer og uden at skulle trækkes med økonomiske pinsler.

Adskillige steder yder brugsforeningerne økonomisk støtte til andels-teaterkredsen. Ti øre pr. medlem synes at være reglen. På et FDB kredsmøde i Viborg blev denne støtte taget op til debat og man endte med at pege på en støtteordning med de ti øre pr. medlem, dog højst halvtreds kroner pr. forening. Der ved ville teaterkredsen virksomhedsfuldt kunne røgte sin opgave. At man samtidig henstillede, at andels-teaterkredsen hvert år rapporterer til kredsmødet om sin virksomhed, er også et gunstigt resultat af forhandlingerne. Det er jo brugsforeningerne, som danner andels-teaterkredsen, og jo stærkere dette understreges, des stærkere står Andels-Teatret, og des bedre kan dets kulturelle virksomhed udføres til gavn for brugsforeningsmedlemmerne.

## DEN RØDE RØVER STJÆLER FOR EN MILLION OM DAGEN

HVIS MAN kunne udsmelte 100 pct. rent jern, ville der ikke være rust til. Som det er nu, bliver der nogle kulmolekyler tilbage i jernet efter uds meltingen, og disse småting forvolder meget bryderi. Kulmolekylerne er nemlig hovedpersonerne i en proces, der opstår i jernet i det øjeblik, der lægger sig vand på dets overflade. Så slutes et elektrisk kredsløb i jernet og ad dette føres jernmolekylerne op på den fugtige overflade. Resultatet af spadeserituren er jernilte (rust) på jernet.

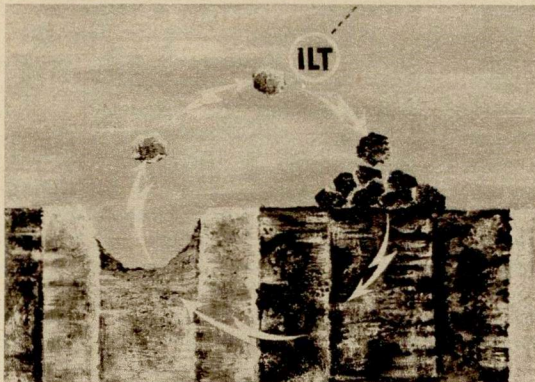
Rust er den røde røver, der tager værdier for godt en million kroner om dagen. På et år svarer det til mere end landbrugets indkøb af maskineri.

Der er god grund til at standse den røde røver. Men hvordan? Ved straks at gribe ind, når han viser sig, og ved ikke at tage med fløjls handsker på ham. Der skal skræbes hårdt og effektivt, så skal der renses, og derpå males:

- 1: Først med rustbeskyttende grundfarve.
- 2: Så med rustbeskyttende grundmaling. Denne afbryder nemlig det elektriske kredsløb, idet fugtighedens virkning på jernet ophæves.
- 3: Øverst lægges aluminiumsmaling, et skællag, som yderligere hindrer vandet i at trænge ned, og som desuden bidrager til at ophæve jernets udvidelse og sammentrækning på grund af f. eks. solens varmekirking.

Med disse forholdsregler standses den røde røver. Ved rust på galvaniserede ting, hvor der er tale om betydeligt mindre flader, kan man benytte den noget dyrere zinkstøv maling. Det er en slags pasta med metallisk støv oprørt i få procenter bindemiddel. Pastaen har samme virkning som forannævnte tre punkter. På dens grå lag kan man bagefter male med almindelige farver.

Kampen mod den røde røver er emnet for en fortræffelig oplysende film *Den Røde Røver*. Rustdannelsens proces og rustbekæmpelsens teknik forklares forståeligt og uden nogen løftet pegefing, tværtimod i tegnefilmsteknik og med lune og smil. Dyrups farvefabrikker er mester for filmen, der ikke indeholder et ord reklame. Filmen, der bl. a. cirkulerer i brugsforeningerne, er en seværdig, god og lærerig underholdning.



Sådan røver den røde røver. Det elektriske kredsløb, der opstår på jernets overflade, når der her har lagt sig vand, forårsager, at jernmolekylerne kommer op til overfladen som rust.



## Da Aase Vroldbys egne børn

var fra hånden

tog hun sig af andres

# hun giver glemte børn en chance

NÅR Aase Vroldby ser et barn, der har det skidt, slår hendes hjerte en koldbøtte. Sådan har hun altid haft det. Masser af gange har hun stået uden for en børnehjemshave og studeret barneansigterne. Altid var der nogle sløje og forgræmmede imellem.

Som ung tænkte hun på at blive barneplejerske. Men så giftede hun sig og fik selv to dejlige børn. Årene gik. Børnene blev voksne og havde ikke mere så meget brug for hende. Da hun tilmed blev skilt fra sin mand, kom der en tomhed ind i hendes liv. Nogen uddannelse havde hun ikke.

De fleste kvinder i hendes situation ville nok være sunket hen i selvmedlidenhed. Aase Vroldby foretrak at genoptage sin gamle interesse: børn. Alle vegne og til alle tider er der børn, som trænger til, at nogen tager sig af dem.

Hun gik til mødrehjælpen og tilbød at tage børn i pleje. Et par unge, ugifte mødre flyttede hjem til hende, og mens de gik på arbejde, passede fru Vroldby deres børn.

Senere blev hun plejemor for børn, som skulle bortadopter. Som tiden gik, blev det især de evnesvage børn, der optog fru Vroldby. Deres chancer i samfundet er så forfærdende små. Og hvem tør hævde, med bestemthed, at et lille barn er blot for udviklingsmuligheder? Den slags „tvivlsomme“ tilfælde anbringer man under den såkaldte ventetidsforsorg. Viser det sig, at barnet er åndssvagt, bliver det senere overført til åndssvageforsorg, altsammen under forudsætning af, at forældrene har givet det fra sig. Men hvis barnet må tilbringe ventetiden på institution, er det ikke sikkert, det får de nødvendige impulser til at sætte en udvikling igang, selv om det har normale anlæg og blot slæber bagefter. Personalet på en institution kan gøre sig de ærligste anstrengelser – det vil dog aldrig kunne give barnet de samme udviklingsmuligheder som et rigtigt hjem.

Kontakten med mødrehjælpen bragte Aase Vroldby tæt ind på disse problemer, og da hun blev spurgt, om hun ville tage

sig af børn, som var under ventetidsforsorg, svarede hun ja.

Men hun ønsker ikke at få en glorie sat om hovedet. Der var også egoistiske motiver med i spillet. Hun har et stærkt behov for at være mor. Hun trives ikke rigtigt uden en børneflokk. – Og jeg knytter mig så stærkt til de børn, jeg passer, at jeg næsten ikke kan holde ud at blive skilt fra dem – og jeg bliver rasende jaloux på de mennesker, som gør krav på børnene. Abnorme børn bliver der sjældent gjort krav på, dem har jeg en chance for at beholde.

i den alder. Fru Vroldby har haft ham siden han var ti måneder.

Irene er fem år og spastiker ifølge journalen. Da hun kom for tre år siden, var hun som en klud, lå helst på gulvet hele dagen og suttede på sine fingre. Nu går hun så pænt og sikkert, men hendes lille ansigt er stillestående, og hun kan intet sige.

Jens er den sidst tilkomne og det ynkeligste syn, man kan forestille sig. Kroppen mangler totalt stivelse, ansigtet er udtryksløst, han er mager, og han er spastisk. Det er næsten ikke til at tro, at denne lille fugle-



Fru Vroldby med fra  
venstre Grete, Erik og  
Henrik, tre af hendes  
fem børn.

Det er nu fem år siden, fru Vroldby for første gang henvendte sig til mødrehjælpen. I den forløbne tid har hun haft ialt 17-18 plejebørn. Idag har hun fem, som alle er under ventetidsforsorg. Det er usædvanligt, at en privatperson har så mange børn i pleje. Man må vel tage det som et bevis på, at læger og børneværn har tillid til hende.

Aase Vroldby bor i en ældre villa, som helt er indrettet på plejebørnene. Møblerne er få og solide. Nips findes ikke.

Erik ser normal og kvik ud, men har svært ved at tale, skønt han er 5½ år. Han menes at være hørestum, d.v.s. han hører og forstår udmærket, hvad andre siger, men savner selv evnen til at forme sætninger. Det bliver kun til enkelte lyde eller ord. Men at han skulle være åndssvag er svært at tro, for han kender både bogstaverne og tallene og kan vise dem på sine klodser. Han kan oven i købet huske, hvad der står på klodsernes skjulte flader.

Grete, 3 år, har det noget tilsvarende. Sød og kvik ser hun ud, men hun siger ikke mange ord. Hun har været på børnehjem i to år og var stærkt tilbage, da fru Vroldby overtog hende for et år siden.

Henrik, 3 år, lider af mongolisme, en form for evnesvaghed. Men han går fint og er helt renlig, et særsyn blandt mongolbørn

unge er tre år. Han har kun været her i et halvt år.

Den første tid hos fru Vroldby er ikke rar for børnene. Hun træner dem målbevidst lige fra starten, både legemligt og åndeligt, og det bryder et barn sig aldeles ikke om, hvis det er svagt og har været vant til at ligge uforstyrret i sin kravleseng.

Først og fremmest lærer hun barnet at falde så det ikke slår sig. Når det er kommet over frygten for at falde, får det mere lyst til at gå. Musklerne styrker hun ved hjælp af sygegymnastik, som lægerne på børneplejestationen har lært hende.

Og hun lærer barnet at lege. Det er meget vigtigt for et barns udvikling, at det kan lege. Da Irene kom, 2½ år gammel, kunne hun ikke engang interessere sig for en raslekloks. Når hun fik den stukket i hånden, lod hun den straks falde. Så trak fru Vroldby en hvid sok over Irenes hånd, mens den fattede om klodsen, og satte en elastik om håndledet, så hun ikke kunne kaste klodsen. Efterhånden opdagede Irene, at det raslede, når hun bevægede hånden, og hun begyndte at gøre det bevidst. En skønne dag kunne hun rasle med klodsen uden sok. Det lyder måske ikke af så meget, men i Irenes tilfælde var det et stort fremskridt.

Fugleungen Jens kan slet ikke støtte på



de tynde ben. Han bliver trænet i en gangkurv. Formodentlig vil han en dag ligesom Irene opdage, at benene kan flyttes. Fru Vroldby masserer benmuskler og knæ i håb om, at de efterhånden bliver stærke nok til at bære ham. I starten trode hun, at drengen var døv. Han reagerede end ikke når en opustet pose blev knaldet ved hans øre. Men nu begynder han så småt at interessere sig for omverdenen.

Sådan arbejder fru Vroldby dag for dag med børnene, prøver med alle midler at lokke dem bare et lille skridt fremad både åndeligt og legemligt. Med uendelig tålmodighed og stort besvær. Og hun kæler for dem, især når de har præsteret noget. Børnene trænger så frygteligt til kærtegn.

Men kan det ikke være svært at fatte omhed for et fremmed barn, som man får ind ad døren, et savlende, urenligt barn, som i alle henseender er tilbage?

– Det kommer lidt efter lidt, svarer Aase Vroldby. Når jeg ikke mere føler trang til at vaske hænder efter hver berøring med barnet, begynder jeg at holde af det. Og når jeg kan sidde og spise med det på skødet, er forholdet helt i orden.

Børnene bor til stadighed hos fru Vroldby. Hun har ansvaret for dem døgnet rundt, og hvis hun tager på ferie er det sammen med børnene. Når hun skal et ærinde i byen, tager hun dem ofte med, de, der ikke kan gå, sidder i en barnevogn. Hun kommer sjældent ud, for børnene er helt afhængige af hende. Det er lidt af en katastrofe, når hun bliver syg. Ganske vist kan hun få en husmor afløser, men det er ikke lige til at springe ind i en husholdning af denne art.

Børnene kalder fru Vroldby for „mor“, og stemningen er som i ethvert normalt hjem – omskiftelig. – Jeg er ingen engel, siger hun. Jeg kan blive gal og skælde ud som andre mødre, for jeg er mor, ikke sygeplejerske eller psykolog.

– De måtte da egne Dem som leder af et børnehjem.

– Ja, det skulle nok blive godt. Så ville jeg sidde i en fin, hvid kittel og pusle med journaler og rapporter og regnskabsbøger det meste af dagen og engang imellem gå en runde for at se, om alt var i orden. Nå, jeg foretrækker den nære, daglige kontakt med dem. Tænk også, hvilke krav, der ville blive stillet: Faste spisetider, fast sengetid, rutine helt igennem. Så har vi institutionen i stedet for hjemmet. Her i huset kan De sikkert finde støv i krogene og pletter på tøjet. Jeg bruger hellere mine kræfter til at arbejde med børnene end til at skrubbe og vaske.

– Hvad siger naboerne?

– De er vældig søde og forstående. Jeg har tit fået børnetøj af dem, og de handlende tjener ikke stort på mig, for de giver altid rigelig vægt. Forældre til unormale børn skammer sig ofte for at vise dem frem. Jeg forstår det ikke, og jeg tror, disse forældre undervurderer deres medmennesker.

– Tror De, resultaterne kommer til at stå mål med deres anstrengelser?

– Hvis blot et af børnene kommer tilbage til samfundet, har jeg nået mit mål, siger Aase Vroldby og rejser sig. For Irene skal tørres og Henrik har tværet sin banan ud...

## - lad bare vinden bide

Den fine NORITA creme fedter ikke og er uundværlig til beskyttelse af huden i blæst og vintervejr. NORITA fås både i dåse og tube



- gå i Brugsen

så får De dividende - ovenikøbet



# STREJFTOG I DEN DANSKE PROVINS

## MARIAGER

Lad os sammen gå ned af hovedgaden og kigge ind ad hinandens „vinnevær“. Lad os sammen besøge den danske provinsby, hvor hyggen og roen endnu dominerer, og hvor den moderne udviklings uro ligesom holder sig tilbage. I en halv snes artikler, der bringes i Samvirke i årets løb, vil forfatteren Steen Christensen føre læserne på strejftog i lige så mange danske provinsbyer. Artiklerne illustreres med farvefotografier, specielt optaget til formålet af Samvirkens fotograf Egon Rasch.

TROMMEHVIRVLERNE løder igen og igen. Byens trommeslager er på runde gennem gaderne, men det er næsten også den eneste støj, der når herind i det hyggelige mariagerske værtshus. En dør står på klem ud til køkken og gårdsplads, gylden eftermiddagssol strømmer ind i gangen. Midt i gæstestuen sidder værtinden og hækler, mens hun kigger lidt i amtsavisen. En gæv, gammel gravhund, der har slumret i en kurv, rejser sig, går hen til værtshusets eneste gæst, snuser lidt til hans bukseben og springer så op i sofaen ved siden af ham. Gæsten er akcepteret.

Udenfor ligger gaden med sine toppede brosten, folketom og søndagsstille skønt det er midt i ugen. Foran hotellet på den anden side af gaden holder en flunkende bil fra et fjernt land. Den passer ikke videre godt i billedet, men synes at have glemt de europæiske autostradaer og at behage sig i Mariager-solen, der slår smut i dens forkromning og blanke lak.

På skridt herfra ligger torvet og rådhuset med et år-vågenhedens symbol: en vældig hane, på taget. På den skrånende torveplads holder en rutebil, stoppet op på sin vej fra Hobro til Hadsund og nu ved at modtage nogle få passagerer.

Nu lyder trommehvirvlerne over torvet. Byens trommeslager afslutter en runde for slagtermester Sommer, der således lader kundgøre, at han har et fint-fint tilbud. Bommelom! Trommeslageren afleverer trommen på rådhuset og sidder lidt efter i den lille restaurant og forfrisker sine trætte stemmebånd. Hvordan mon han er tilfreds med brolægningen? Giver den ikke ømme fødder?

– Jeg holder meget af vores stenbro, svarer han. Den er så hyggelig. Jeg er helt fortrolig med de toppede brosten. Det er, som om de *fortæller mig* noget . . .

Jeg kigger lidt skeptisk på ham og antyder, at det vel bare er af turistmæssige grunde, at man har beholdt den middelalderlige brolægning. – Nej, nej, han ryster indigneret på hovedet. Vi beholder vores brolægning, fordi den er god nok til os, og fordi vi ikke er tilhængere af unødvendige udgifter. For resten er jeg selv brolægger . . .

– Byen er hyggelig, bemærker jeg. Men vil man ikke i det lange løb føle sig noget trykket her i Mariager?

– Trykket? Af hvad? Trommeslageren er lige ved at blive vred. Nok er byen lille, Danmarks mindste eller



Mariager er rosernes by, og her blomstrer en af dem på hotel Postgårdens bindingsværksfacade.



Mariager har en ting, som ikke mange andre byer har: en århundredgammel eg midt inde i staden.





Byens museum er indrettet i denne velholdte, gamle købmandsgård, der her ses fra gårdsiden.

Trommen går på rådhuset. Det lave, røde hus i baggrunden er fhv. borgmester Borresens bolig.



næstmindste købstad, men se ud over fjorden, der breder sig så skønt mellem bakkedrag og skove... eller stig op på Hohøj, hvorfra man kan se milevidt ud over Nordjylland og kan følge fjorden i hele dens løb mod havet.

Vi taler om det rosenvæld, som findes i alle byens haver. Nogle siger, at Mariager ligger i et hul. Men hvis man var digter, ville man sige, at den lå i en blomsterkurv! Har byen da ingen mangler?

Trommeslageren tygger lidt på dette spørgsmål. Så svarer han: – Vi mangler tagrender. Det er ikke grinagtigt at gå langs husrækkerne i regnvejr. Og det skal ikke nægtes, at Mariager kan være grumme kedelig om aftenen. Men hvad, når man har sit arbejde, går man jo tidligt til ro og glæder sig til en ny dag.

Hvordan fik han sit højtidelige hverv? Jo, hans forgænger, en fiskehandler, blev ked af at gå med trommen, da han en dag skulle reklamere for en anden fiskehandler. – Nu må du hellere overtage trommeriet, sagde han. Det er lidt for hårdt at gå rundt og anbefale sin værste konkurrent. Kommunalbestyrelsen antog den nye ansøger... og vil man vide, hvad trommeslager Evald Olsen får for at gennemtromme den ganske stad, så kan det fortælles, at hans honorar er ti kroner. Dog oppebærer han kun ni for at udtromme en kommunal bekendtgørelse. Til gengæld holder kommunen trommen med skind, maling og anden vedligeholdelse. Nyt skind koster 46 kroner og en omgang maling otte. Men trommestikker må den gode trommeslager selv bekoste. Så ved vi det!

Trommeslageren fortæller om klostret, som Mariager er vokset op om, og kirken – byens store seværdighed. Se, klostret ejede i middelalderen så mange godser over hele Europa, at en Mariagermunk, der gik på pilgrimsfærd til Rom, hver nat kunne sove „på egen jord“. Og kirken var så stor, at tolv præster kunne prædike i den på een gang. Sådanne lokalpatriotiske overdrivelser skal man nok ikke fæste alt for meget lid til. Så meget er dog sikkert, at klostret har rådet over betydelige ejendomme, og at kirken oprindeligt var langt større end nu.

Trommeslageren har ærinde hos kunstsmeden, der har indrettet smedje og udsalg i det gamle sprøjtehus oppe på bakken nær kirken, og jeg slår følge med ham. Af og til standser vi på den stejle gade og ser ud over de teglhængte huse, der ligger under os i frodige haver med et væld af roser. Trommeslageren peger stolt: – Er det helt uden grund, at vi kalder Mariager *rosernes by*?

Mariager kirke ligger højt. Fra den grønklædte kirkegårdsbakke løfter den sine hvide mure med de slanke vinduer. Selve kirkebygningen er af anselig højde, men den er også kort, ligesom afstumpet i længden. Det er tydeligt, at den har været længere. Det var omkring 1760, at man af økonomiske grunde nedrev en del af kirken og gjorde den både kortere og smallere. Når man kommer ind i kirkerummet og står mellem dets ranke piller, overraskes man af rummets skønhed, men får tillige en klar fornemmelse af, at det er for kort. I sin oprindelige størrelse må Mariager kirke have været et af landets allerfineste bygningsværker.

Kirken stammer fra sidste halvdel af 1400-tallet, da der var stiftet et Birgittinerkloster i den landsby, som lå her før Mariager fik navn. Omtrent på samme tid blev det tilsvarende kloster i Maribo grundlagt. Der har været nærmere arkitektonisk lighed mellem klosterkirkerne i de to byer, end der er i dag. For resten har begge byer navn efter Birgittiner-ordenens skytshelgen, Den Hellige Jomfru Maria. Minder fra den katolske tid er der ikke mange af i Mariager. Det interessanteste fra katolicismens dage er et par Kristusfigurer, udskårne i træ og malede. Den ene forestiller den lidende Kristus, lige hudflettet og med tornekrone om panden. Den anden viser den døde Kristus i en kiste. Det er særdeles naturalistiske figurer, men de er heller ikke fremstillet for at skabe hygge. Figurerne har skullet ryste mennesker ind i sjælen. Birgittinerne dyrkede først og fremmest den lidende Kristus, og kisten med den døde Gudssøn har vist nok været brugt ved kirkelige processioner.

(Fortsættes næste side)



Et oplivende moment i den gamle kirke er en blomsterbestrøet ligsten fra 1700-tallet. Den ligger over en rektors begravelse, og den forlængst hensøvede skolemester havde oprettet et legat, for hvilket hans ligsten hver uge til evig tid skulle bestrøes med blomster. Hans sidste vilje er omhyggeligt blevet opfyldt gennem et par århundreder, skønt legatet kun afkaster et par kroner om året. Døbefonden står på ligstenen, og alle Mariagers børn får deres dåb over hans stov. Ingen kejser i kristenheden kan ønske sig et skønnere sidste hvilested.

Når man har besøgt kirken, kan man passende lægge vejen forbi den gamle klosterbygning, der ligger ganske nær ved kirken, og hvor nonnerne vist har haft bolig. Munkene (Birgittinerklostrene rummede både nonner og præsteviede munke) har haft en anden beboelse, nu forlængst forsvundet. I den tilbageblevne klosterbygning er der smukke, hvalvede rum, hvori herredsdommeren residerer.

Den Mariagerborger, der ved mest om kirken og klostret er nok digteren Vilh. From Bartrumsen. Han bor i en rummelig villa, der ligger både højt og lavt, forsænket i en af bakkeskråningens dybe, gamle haver, hvorfra man har udsigt både til kirken og fjorden. From Bartrumsen, der nu er en ældre herre over firs, var i mange år skibsmægler, den eneste i Mariager, men han har også skrevet lyrik. Han har i sin tid udgivet flere digtsamlinger og andre litterære sager, og han nyder den anseelse, som tilkommer en god borger, der tillige er skønånd og lærer. Et fint og elskeligt par er han og hans frue, og når de på en spadseretur skrider frem over byens toppede brosten, hilses de med ærbødighed af enhver god Mariagerborger, som passerer dem.

— Og De og Deres frue har ikke noget mod den mariagerske brolægning, spørger jeg From Bartrumsen.

— Vores brolægning styrker anklerne, svarer han, jeg holder af den, som den er.

Og så skulle man jo tro, at From Bartrumsen var barnefødt i staden Mariager. Men han fortæller mig, at han kom til verden på Frederiksberg og hans kone på Nørrebro. Men ingen af dem har nogensinde længtes tilbage til København. Der er

så fredeligt her i Mariager. Man kan give sig tid, behøver aldrig at jage. Var det da den lille købstads idylliske fred, der for mere end en menneskealder siden lokkede From Bartrumsen bort fra den fortravlede hovedstad? Nej, det var en stilling som regnskabsfører ved cementfabrikkerne i Assens, seks-syv kilometer herfra. Han tilbragte flere år i cementbyen under en skov af evigt pulsende skorstene og mellem huse og haver, som altid var dækket af et fint lag lysegråt støv. Men han tabte sit hjerte til den lille købstad med den knudrede stenbro og de rosenduftende haver...

— I begyndelsen kunne det nok hænde, at vi kom til at kede os. Men vi var ikke længe om at glide ind i byens liv. Og for resten var vi cyklister... og hvilken frihed føler man ikke, når man joller ud ad landevejen og ikke tager tid af uret, men af lærken. Og vore cykleture rundt i Jylland har egentlig været os rejser nok.

Ved afskeden følger den sympatiske gamle digter mig ud til sin havelåge, og vi står lidt og passiarer. Om jeg bor på Postgården? Har jeg hørt, at værten har tandpine i dag? — Ja, svarer jeg, en alvorlig tandpine, og desværre kommer lægen ikke hjem før hen på eftermiddagen. Jeg føler mig som en indfødt Mariagerboer, da vi snakker om tandpinen på Postgården. — Ja, vi kender jo hinanden her i Mariager, siger From Bartrumsen ligesom undskyldende, og vi følger hinandens skæbne. Jo, her er virkelig et tusindtal mennesker, som interesserer sig lidt for hverandre...

Idet vi trykker hænder til farvel, spørger jeg, hvem der bor i det smukke lille røde hus ved rådhusets nordgavl. — Det burde være bolig for en gammel borgmester.

— Jamen, det er det, ler From Bartrumsen. Gå derind bag stokroserne, så træffer De forhenværende borgmester Borresen, som forøvrigt er en af byens ældste borgere, 94 år gammel...

Ti minutter senere sidder jeg i en lavloftet stue overfor en stille gammel herre med et dybt præg af klogskab og et langt livs erfaring. Hans husbestyrerinde vil kun tilstå mig en kort samtale med ham, han er ikke stærk længere, men visse er han ikke svækket på ånden. Han fortæller om sin by,

hvor han for mange, mange år siden begyndte sin borgertilværelse som træhandler.

— Mariager, siger han, har kun et halv opland. Fjorden afskærer os fra landet nordpå, og cementfabrikkerne ligger både for nær og for langt borte. I gamle dage gik handel med kalk og kridt over havnen. Endnu længere tilbage levede byen af klostret. Hvad vi nu lever af? Oplandshandel. Industri har vi ikke... Nå, ja, så har vi en åndssvageanstalt uden for byen, den giver nogen handel, og det samme kan siges om den baptistiske højskole, som er ret stor. Og der kommer turister hertil. Men de har dårlig tid til at blive natten over. Bilister har så travlt med at køre rundt og rundt.

— De er vel ikke pessimist?

— Nej. Den kloge, gamle borgmester lader mig forstå, at han bare søger at se objektivt på sagerne: — En bys udvikling vil altid være mere eller mindre bestemt af dens beliggenhed. Og han tilføjer: Vi har i og for sig ingen problemer her i Mariager. Alt går stille og roligt, og det må det blive ved med. Jeg er såmænd helt stolt af, at jeg var primus motor, da vi fik den tekniske skole opført... og at jeg gjorde et stort arbejde for at få jernbanen her til byen... men...

— Hvad venter De Dem af Mariager?

— Ingenting. Han ryster på hovedet. Ingen verdens ting. Banen skuffede. Turismen skuffer... Men vi har jo alligevel vore små daglige glæder.

Så kommer vi til at tale om Peter Nansen, den elegante forfatter og journalist og store forlagsdirektør, som tilbragte sine sidste leveår her i Mariager.

— Peter Nansen og jeg gik ofte en tur sammen, fortæller den gamle borgmester. Han havde kigget dybt i livets bæger, oplevet og kendt „alt menneskeligt“, nu var han træt til døden. Han tog mig under armen og sagde: — De lever sundt, Borresen, De bliver gammel. Det kunne jeg måske også være blevet, hvis jeg havde været lige så fornuftig.

Da jeg forlader den gamle borgmester, står fire af byens damer midt på torvet, fordybt i samtale. Ingen trafik forstyrrer dem. Jeg hører den ene sige: — Aldrig har menneskene haft det så godt som i vore dage... så kan De sige, hvad De vil, fru Hansen...

**forbruger-nyt**

## KONSERVESPEJCE TIL AT TAGE UD OG GEMME

*Vi ved, at Brugsen har megen god konserve, og nu har en del brugsforeninger også fået fryseboks. Kunne det så ikke lade sig gøre, at Samvirke bragte en fortegnelse over, hvad vi kan købe af konserver og frysevarer. Fortegnelsen skulle opdeles i de forskellige arter og give oplysning om vægt og indhold, og for frysevarernes vedkommende tillige om optøningstid. Den skulle helst stå sådan i bladet, at vi kunne tage den ud og opbevare den sammen med vore køkkenbøger...*

SÅDAN skrev Pernille for tre måneder siden til *Forbruger-Nyts* brevkasse. Svaret kommer først nu, for det fylder fire sider og har fået form som en brochure om konserver og frysevarer. Brochuren omhandler alle de varer af denne art, der vil kunne fås i en brugsforening, og den oplyser om emballagestørrelse, om indhold og

sammensætning og fortæller om, hvad indholdet svarer til, når samme vare er i frisk stand.

Vi tror nemlig, at Pernille peger på noget væsentligt. Konserver og frysevarer fylder mere og mere op i butikkerne, og husmødrene må have brug for hjælp, så de kan bevæge sig med sikkerhed i konservejungen. Det er let

at tage brochuren ud og gemme den, og vi foreslår, at det sker med det samme. For Samvirke er desværre ikke i stand til at opfylde ønsker om ekstræksemplarer af bladet.

Man får brochuren ud ved at klippe langs den punkterede streg (for så holder dette nummer af Samvirke alligevel sammen), så falses siderne sammen, og da alle er nummereret, skulle dette let kunne gå rigtigt til. En knappenål i ryggen holder sammen på den lille brochure.

*Forbruger-Nyts* brevkasse er fortsat åben. Alle breve, der beskæftiger sig med generelle forbrugeremner, med forslag, med positiv kritik af varer og tilbud,

med prisspørgsmål o. s. v., modtages med glæde. Alle indlæg, hvis emne kan forudsættes at interessere et større antal husmødre, vil fremkomme på *Forbruger-Nyt* siderne. Tålmodighed med hensyn til brevets fremkomst må udbedes, for med et svar eller den ønskede forklaring vil det i almindelighed tidligst fremkomme seks uger efter dets modtagelse. Men da vi lægger vægt på spørgsmål om generelle anliggender betyder denne tidsfrist antagelig heller ikke så meget. En opmuntringspræmie på 25 kroner uddeles for de bedste og interessanteste spørgsmål til *Forbruger-Nyts* brevkasse, *Samvirkes* redaktion, Njalsgade 15, København S.



Så meget fylder 6 kilo slik – d.v.s. hvad den danske befolkning i gennemsnit spiser pro persona om året. Kunne børnenes gennemsnitsforbrug regnes ud, ville det nok vise sig at være mindst dobbelt så stort.

# VORE BØRN FÅR RINGERE OG RINGERE MAD

*Et betydeligt antal hjem i Danmark drager ikke på forsvarlig måde omsorg for børnenes og de unges rigtige ernæring...*

Det er lederen af Sundhedsstyrelsens ernæringshygiejniske afdeling, overlæge Erik Uhl, der fremsætter denne udtalelse. Dens indhold vil utvivlsomt blive tiltrådt af praktisk talt alle sagkyndige. Adskillige af dem ville endda have udtrykt det væsentlig skarpere. Sandheden er, at mens reallønnen for de fleste grupper i samfundet er steget i de senere år, mens vi har købt hundredtusinder af fjernsynsapparater og titusinder af biler og knallerter som symboler på en stigende levestandard, er den danske befolknings ernæring blevet væsentligt forringet.

Det ulykkeligste ved denne udvikling er, at den rammer børnene hårdest. Dels fordi man i opvæksten har mest brug for opbyggende stoffer i kosten, dels fordi man naturligvis har større chance for et underskud af disse stoffer, jo mindre ens totale fødevarerforbrug er – og børn spiser nu gennemsnit mindre end voksne.

Den ernæringsmæssige „gliden ned ad bakke“ har nu varet så længe, at sundhedsautoriteterne mener, der må gøres en kraftanstrengelse for at standse den. I februar måned gennemfører Statens Husholdningsråd, lægerne og tandlægerne derfor i fællesskab en landsomfattende kampagne for bedre børneernæring. Ved hjælp af plakater, hundredevis af møder, radioforedrag og gennem samarbejde med lokale foreninger, skolekøkkenlærere, husholdningslærere o.s.v. vil man prøve at vække hele befolkningens opmærksomhed, belære dem, der gør deres fejl af uvidenhed, og sige et

alvorsord til de mange, som egentlig godt ved, hvordan en kostplan bør sammensættes, men lader være med at bruge deres viden i praksis.

Hvad er det da, der er galt? Bl. a. det, at vi spiser for meget sukker – for eksempel i form af slik. Hvor meget tror De, den danske befolkning årligt konsumerer af slikkerier...? De gætter for lavt. I 1957 blev der betalt afgift til staten af 26,805,000 kilo chokolade- og sukkervarer. Det svarer til 6 af DSBs normale godsvogne svingende fulde pr. dag. Forbruget har været i stigning i flere år. Fra 1956 til 1957 steg det således med ca. 2 millioner kilo. Alene af drops og bolcher produceres der på de danske fabrikker over 10 tons og af karameller 3–4 tons om dagen.

Til de beskattede knapt 27 millioner kilo slik må naturligvis lægges mors dejlige julekonfekt og andre hjemmelavede raffinementer, de tons, der købes ubeskattet på Øresund og forskellige småpartier, som på en eller anden måde sniger sig uden om tolddepartementets fangarme. Men alligevel tegner slikkerierne sig kun for den mindste

del af vort sukkerforbrug. Chokolade- og sukkervarefabrikanterne har beregnet, at deres virksomheder kun lægger beslag på 4–5 procent (altså under en tyvendedel) af det sukker, der konsumeres i Danmark. Det totale forbrug pr. indbygger er nu oppe på 49 kilo om året, hvilket betyder, at det er steget med temmelig nøjagtigt 50 pct. i løbet af de sidste 10 år, og at vi ubestridt har det største forbrug i Europa.

Faren herved er dobbelt. For det første er sukkeret med til at ødelægge tænderne. Blot et enkelt tal vil vise, hvordan det står til med børnenes tænder: Skoletandlægerne i København foretager hvert år en opgørelse over, hvor mange børn i 1. klasse, der ved det første eftersyn har karies-angreb („hul-ler“) i de såkaldte 6 års-tænder, d.v.s. de første kindtænder. Det havde sidste år 46–47 pct. af 1. klasse-eleverne. Børnene var ved eftersynet ca. 7 år, og disse tænder bryder, som navnet antyder, frem i 6 års-alderen. Der var med andre ord næppe gået eet år efter disse tænders frembrud, inden de var angrebet hos næsten hvert andet barn. I tiden omkring sidste krigs afslutning, da rationering og tilførselsvanskeligheder havde fremtvunget en helt anden kostsammensætning, var det tilsvarende tal 16–17 pct.

Mange andre undersøgelser peger i samme retning, og tandlægerne er ikke i tvivl om, at fejlnæring er en stærkt medvirkende årsag til, at flere og flere børn har dårlige tænder – hvilket naturligvis ikke betyder, at det er den eneste årsag. Hvad sukkeret angår, er det først og fremmest det, man indtager mellem måltiderne, der skader tænderne. Det umådeholdne sukkerforbrug i al almindelighed har imidlertid også den indirekte virkning, at de værdis-



Forsyningen med visse værdifulde fødemidler, bl. a. fisk, har hidtil været et problem mange steder i landet. Her har man nu en god hjælp i frysediskene, som dukker op i stadig flere brugsforeninger.



1-3 år	¼ l mælk + 20 g ost	80 g ialt + ½ æg	130 g ialt	1 stor appelsin eller 50 g solbær eller 100 g jordbær giver små- børn nok C-vitamin for en dag og dækker lidt over halvdelen af de større børns behov. Af tomater må der 4-5 stk., af bananer 6-7 stk. og af æbler 15-20 stk. til for at give lige så meget C-vitamin.	Mængderne af brød og gryn bestemmes af appetitten, når de 4 grupper fødemidler til venstre herfor har be- slaglagt deres del af den.	Smør og margarine giver mange kalorier, men kun få special- næringsstoffer. Ca. 10 g til 1 års-barnet og 60 g til de 13-15-årige må være maksimum.
4-6 år	¾ l mælk + 25 g ost	80 g ialt + ½ æg	250 g ialt			
7-9 år	¾ l mælk + 30 g ost	100 g ialt + ½ æg	350 g ialt			
10-12 år	¾-1 l mælk + 40 g ost	100 g ialt + ½ æg	450 g ialt			
13-15 år	1 l mælk + 50 g ost	100 g ialt + ½ æg	600 g ialt			
	<b>Mælk og ost</b> 	<b>Indmad, kød og fed fisk</b> 	<b>Kartofler og grøntsager</b> 	<b>Frugt</b> 	<b>Brød, gryn og bælgfrugter</b> 	<b>Smør og margarine</b> 

En kost, der er sammensat, som dette skema viser, vil dække børnenes dagsbehov, erklærer Husholdningsrådet. Mere detaljerede oplysninger vil bl. a. kunne fås i pjecen „Børnenes Mad“, som er fremstillet af rådet til gratis uddeling. Statens Husholdningsråd har adressen Amager Fælledvej 56, København S.

fulde næringsstoffer fortrænges fra kosten.

Sådan som alderssammensætningen er i den danske befolkning, siger dr. Uhl, burde det gennemsnitlige årlige mælkeforbrug pr. indbygger være ca. 200 kilo, hvis vor ernæring skulle være rigtigt sammensat. Men vi bruger kun ca. 3/5 af dette kvantum. Det er væsentlig mindre end vi drak for 10 år siden, da forbruget var oppe på lige ved 4/5 af de 200 kilo, vi *burde* drikke. En af vore mest kendte ernæringseksperter, professor Ege, har beregnet, at man i ca. hvert sjette hjem i Danmark drikker så lidt mælk, at kun lidt over *halvdelen* af kalk-behovet bliver dækket.

Osteforbruget har rettet sig en smule i

det sidste par år, men det ligger dog stadig kendeligt under forbruget for 10 år siden, og den beskedne stigning i de sidste år er langt fra nok til at opveje nedgangen i mælkeforbruget. Forholdet er det barokke – og navnlig for børnenes sundhed farlige – at vi i landbrugslandet Danmark bruger væsentlig mindre mælk og ost end befolkningen i de fleste andre europæiske lande. I et fattigt land som Finland ligger forbruget af mejeriprodukter (bortset fra smør) ca. 50 pct. over det danske forbrug.

Andre værdifulde næringsmidler indtager også en mere og mere beskedne plads i vor kostsammensætning. Regnet ud pro persona er forbruget af æg gået ned med

mere end en fjerdedel i de sidste 10 år, forbruget af *grøntsager* med knapt en femtedel, forbruget af fisk med næsten en fjerdedel (det var dog lidt større i 1957 end i 1956) og forbruget af *frugt* følger stort set en endnu brattere kurve, selv om det svinger noget fra år til år. Fra 1956 til 57 gik det samlede forbrug af dansk og udenlandsk frugt således ned med næsten en femtedel.

Det vil ikke sige, at gennemsnitsdanske- ren er begyndt at slanke sig. Vort gennemsnitlige totale kalorieforbrug stiger stadig, men mere og mere af det falder på de „tomme“ kalorier – næringsmidler, der mætter uden at indeholde ernæringsmæssigt

#### Klip ud

Dette er en ny side til Deres kogebog.

## Lige netop mad til årstiden

**Ovn-sparerib** - Til 4: 2 kg mellemslæsk, salt, hele nelliker, 1½ dl tomatketchup, 2-3 spsk. engelsk sovs, 3 dl vand, ½ dl mørkt puddersukker, peber . . . Flæskesværen gnides med salt, rides i tern, og nogle hele nelliker stikkes i. Stegen sættes i varm ovn og brunes. En marinade af tomatketchup, engelsk sovs, vand, sukker og peber hældes ved. Flæsket steges ca. 2 timer og dryppes af og til med marinaden. Persillekartofler gives til.

**Fynsk Gullasch** - Til 4: 500 g sribet flæsk, 1 spsk. sukker, 25 g smør, 125 g små løg, 2 dl vand, 2 sure æbler, salt, peber, lidt timian, 1 dl tomatpuré . . . Flæsket skæres i terninger, sukkeret brunes til karamel, smørret tilsættes, og de hele løg brunes heri, dernæst brunes flæsket. Vand skænkes ved, krydderierne tilsættes, retten dampes under låg til flæsket er mørt, ca. 1¼ time. Løg og æbler steges med de sidste 25 minutter. Gullaschen smages til, serveres med kartoffelmos.



Det er altid en god idé at tilsætte sammenkogte retter et par skiver bacon – det giver en ekstra pikant smag.

**Omelet med bønner og bacon** - Til 4: 4-6 æg, 1½-2 dl mælk, salt, 50 g smør, grønne bønner, 8 skiver røget flæsk, tomat. Flæsket skæres i terninger og ristes; æggene piskes sammen, mælk og salt tilsættes. Smørret smeltes, æggemassen hældes på panden, og der stikkes i den, til den er stivnet. Ved anretningen lægges kogte grønne bønner på omeletten og flæsketerningerne drysses over. Der pyntes med tomater.

Alle retter er gennemprøvet af Slagteriernes Forskningsinstituts forsøgskøkken.

## gris på gafflen

— også til hverdag



værdifulde bestanddele. Faren er snarere at man bliver for tyk end for tynd på den danske gennemsnitskost.

Allerede hos skolebørn forekommer ganske hyppigt fedme i en grad, der giver anledning til lægemæssige betænkeligheder. Undersøgelser af et større antal børn i København og i Vestjylland gav begge steder til resultat, at 5-6 pct. af børnene (altså mere end hvert 20. barn) var så fede, at der burde gribes ind. Bestemmelsen af, hvor godt ved magt et barn må være, før det „gør noget“, kan naturligvis diskuteres, men den københavnske læge konstaterer om de børn, han udpegede, at de *alle var kommet i vanskeligheder på grund af deres udseende*. Det fede barn bliver drillet af kammeraterne, og det trykkes meget ofte – erklærer denne læge – af en følelse af isolation og mindreværd. Hertil må føjes, at en stor del af de fede børn også vil være fede som voksne – med langt større udsigt til at få sukkersyge, gigt og forhøjet blodtryk end normalvægtige eller magre personer.

Konklusionen drager de skolelæger, som har foretaget undersøgelsen i Vestjylland, med disse bemærkninger: *Betydningen af den rigtige kost kan næppe overvurderes. Overvægt er en dansk nationalsygdom og er i langt de fleste tilfælde resultatet af en forkert kost og/eller forkerte spisevaner. Folkesundheden afhænger i høj grad af den rigtige ernæring.*

Der er således et solidt sagligt grundlag for den kampagne, som skal gennemføres i næste måned – og de nævnte virkninger er naturligvis ikke de eneste, man udsætter børn for ved at give dem en forkert kost.

En ting er imidlertid at være klar over dette, noget andet at få folk til at ændre deres spisevaner. Det er et af de områder, hvor mennesket er mest konservativt. F. eks. har det jo næsten været råbt fra hustagene nu i flere år, at morgenmåltidet er dagens vigtigste. Alligevel fandt man fornylig i en københavnsk skole ud af, at ca. hver tolvte af mellem- og realskoleeleverne mødte uden at have fået morgenmad hjemme. Af de andre havde kun halvdelen fået mælk og mindre end hver 30. (!) havde fået ost til morgenmadsen.

På den anden side har man også erfaringer for, at der kan nås meget betydelige resultater ved en koncentreret indsats for bedre ernæring. For en menneskealder siden rantes børn i tusindvis af lidelser som engelsk syge og øjentørsot – udprægede mangelsygdomme. De er praktisk talt forsvundet nu. I dag er det andre former for fejlernæring, man er ude for. Symptomerne er måske ikke så iøjnefaldende som ved de mangelsygdomme, man bekæmpede med held i tyverne og trediverne, men det betyder altså langt fra, at vor kost er, som den skal være.

Det er ikke et økonomisk spørgsmål. Rigtig kost behøver ikke at være dyrere, siger husholdningsrådets eksperter med overbevisning. Derimod vil det nok i mange husholdninger kræve både energi og stædighed hos husmoderen at få familien til at acceptere en ny og bedre kostsammensætning. Men er børnenes helbred det ikke værd?

# Den evige dreng



*Hvordan kan man skelne mellem en dreng og en mand, når de er lige gamle?*

*Mor har brug for mig siger sønnen, som bor hjemme, men han mener: Jeg kan ikke klare mig uden mor*

AF BRITA HIORT AF ORNÅS

TÆNK dig, Karl har fundet en vældig sød pige. Så kan man vel endelig håbe, at han tager sig sammen, for han er jo i grunden så rar.

Kender De ordene? Karl trænger til en pige, for han er sådan en rar fyr, som må tages ved hånden. Og det gør ingen bedre end en sød pige.

Måske er Karl slet ingen rar fyr, men en følelseskold og småt begavet ung mand, som det gik dårligt i skolen, og som udligner en dårlig kontakt med sine medmennesker ved at „spille stor på den“. Når han kommer i klammeri, så hedder det atter og atter: Karl har brug for en, som kan gøre en mand ud af ham.

Og når Karl for tit tager sig et glas og hverken kan klare sig på værkstedet eller på dansegulvet, lyder det igen: Karl skulle ha' en god kone, som kan sætte facon på ham.

Men pigen? Er den gode pige ikke en god ung mand værd? Er hun blot et middel til at gøre en mand ud af Karl? Skal hun være barnepige, mor og skolefrøken for en udvokset, men i sjælen umoden ung mand? Hvad får hun ud af et sådant forhold, og hvad er årsagen til, at hun ikke ønsker sig en menneskeligt moden partner?

GRUNDEN til, at mennesker bliver stående på et umodent udviklingstrin er et emne, som fylder utallige psykologiske værker. Lad os derfor nøjes med at konstatere, at mange mennesker aldrig bliver rigtigt sjæleligt eller følelsesmæssigt fuldvoksne, ja, at der endog hos kloge, fornuftige og modne mennesker findes uopklarede sider, som styres af ukendte kræfter. Vi er imidlertid alle klar over, at det er helt bagvendt, når en virkelig sød pige som Inger skal optræde som en slags kombineret medicin og sygeplejerske for Karl. Det kan da aldrig være rigtigt, at eet menneske fungerer som et middel og det andet som mål.

Af og til forekommer det naturligt, at en kvinde påtager sig en moders rolle i forholdet til sin mand. Men ingen har tvunget Inger, så noget må drage hende ind i den besynderlige rolle.

Der findes mennesker, som drages af en indre trang til at lide og have det svært, siger en psykoanalytiker. Dette giver dem anledning til selvmedlidenhed, og de taler ofte og med glæde om, hvilken martyr, de

egentlig er. Så længe de er unge, vege og drengeagtige, taler de til de unge pigers behov for at have nogen at trøste, støtte og hjælpe. Den voksne, men umodne mand taler på samme måde til kvindens behov for at være nogen til nytte – og på denne måde finder han altid en ny, trøstende mor.

Roller som trøster og beskytter kan udøve stor tiltrækning på mange kvinder, og gang på gang falder de for disse svage

mænd. Hvis de skilles – hvad ofte kan ske efter år med svær kamp – falder de snart for en mand af lignende type.

Inger lærer aldrig denne farlige type mænd at kende, så hun kan undgå dem. Anledningen til mændenes tiltrækning ligger hos kvinden selv, og hun bliver aldrig klar over det. Af og til går det nogenlunde godt, og af og til bliver der virkelig et mandfolk ud af Karl, når Inger får tag i ham. Det bliver dog aldrig et fuldværdigt forhold som mellem to frie og modne mennesker, men en gensidig given og tagen som i et mor-og-søn-forhold.

ER der ingen mulighed for at advare Inger? Næppe. Naturligvis kan Inger få megen glæde af Karl (og han af hende) så længe hun ikke tror, at Karl er et modent menneske. Ingen dreng kan for alvor gøre en pige noget ondt, så længe hun ikke gifter sig med ham i troen på, at han er en mand, siger nogle psykologer.

En sådan dreng er ikke færdig med sin udvikling og kan ikke tage ansvar for familie og hjem, om han så er fyldt både 30, 40 eller 50. Han kan heller ikke tage ansvar for børn, og i en seksuel forbindelse må kvinden altid være beredt til at tage det fulde ansvar for eventuelle følger. Derfor står der praktisk taget altid en barnefader bag en kvindes ønske om abort. Drengen er ikke rede til ægteskab, og de evige drenge burde altid forblive ugifte. Vist kan de lege far for et barn og være kærlig mod det, men blot for en tid. Den evige dreng vil selv være barnet, der samler opmærksomheden om sig.

HVORDAN kan man skelne en dreng fra en mand, når de faktisk er lige gamle? Nogle psykologer anser forholdet til penge som det mest talende. Når en ung mand altid vil have, at hun og han skal dele udgifterne, betyder det, at han ikke er rede til at tage ansvaret for nogen anden end sig selv. En dreng, som ikke er en mand, låner gerne lidt penge, en bog eller en grammofonplade uden at levere tilbage. Han kan lide at blive inviteret ud, og han ser gerne, at en pige byder ham hjem til middag.

Det er de umodne mænd, som siger, at en mand helst ser, at kvindens plads er i hjemmet. Drengen har brug for en mor derhjemme. Han bliver såret, når hun antyder, at hun gerne vil beholde sit arbejde, som gør hende tilfreds, og som giver hende selvstændighed. Hans hustru skal mind-



**HAR DE HUND?** HUSK at den skal have vitaminer

**BOBS HUNDEKIKS**

Indeholder alt det nødvendige tilskudsfoder

Vi sender gratis prøvepose

A/S RUGA  
Roskildevej 87, Valby  
Tlf. Valby 2360

**KØB BOBS I BRUGSEN**



**Ta' BUKO til bords...**

**Nu har bogholder Nielsen fået humøret og arbejdslysten igen!**



Før gik det ikke at spøge med bogholder Nielsen. Han var sur og uvenlig ... en rædsel for sine omgivelser på kontoret og et problem for sin frue.

Pludselig skete forandringen. Bogholder Nielsen blev glad og veloplagt, fuld af energi og arbejdslyst. Hvad var der sket?

Jo, bogholder Nielsen fik det råd at pleje sit „indre menneske“. Syredannende mad, fortravlede måltider og mangel på motion havde bragt uorden i hans private mekanisme. Men nu drikker Nielsen et glas velsmagende, perlende Samarin hver morgen og aften. Det virker som et indvendigt rensende bad og er velgørende for hele systemet.

Gør som Nielsen – og fru Nielsen. Drik Samarin ... det gi'r perlehumør. Fås overalt i stor flaske eller nemme portionsposer. Kun 4.25 og 2.65.

sandten ikke arbejde uden for hjemmet. Han kan forsørge hende – siger han. Og så får hun af og til lidt penge til husholdningen. I virkeligheden hverken kan eller vil han forsørge en familie, for han har brug for pengene selv, til sine forretninger, til bilen, til aftenliv eller til andet, som „den, der arbejder“ mener at have ret til.

DER findes mange tegn, som forvirrer os og får os til at tro, at vi har at gøre med en mand, når der faktisk er tale om en dreng. Det er jo slet ikke sikkert, at en rask flyver eller sømand eller en rigtig svend med duft af vildmark om sig, er rigtige mænd. Mange smådreng kan jo også tænde bål i regnvej. Der er drenge og mænd, som holder af store biler, men den, der absolut skal overhale alle andre og ikke tåler selv at blive overhalet, er fortsat en umoden dreng.

Den mand, som altid lader pigen i usikkerhed, er bare en dreng. Det enkleste tegn herpå er det, at han ikke ringer, når han har lovet – d. v. s. måske rinøer han, men man skal ikke være sikker. Man skal ikke stole på, at han kommer til aftalt tid, for tid spiller ingen rolle for en dreng. Den unge Karl er midt i en diskussion om motorcykler, og den voksne Karl er ude med et par forretningsvenner. Begge har glemt den aftale, de selv tog initiativet til.

DRENGEN i manden viser sig også i arbejdet. En dreng kan være begejstret, han har hobbies og interesser, men begejstringen er gerne kort. Det umodne og barnlige menneske har ingen udholdenhed. Derimod taler drengen om nye, storartede ideer, om nye job, han vil søge, eller nye forretninger, han vil gøre. Når den umodne drømmer om nye job, kan det være, at han ikke passer ind på sin arbejdsplads på grund af umodenhed. Han forstår ikke, at han bærer årsagen i sig selv, og at han tager denne årsag med på sit arbejde. Hver gang noget mislykkes for ham, og hver gang han kommer med nye drømme, kræver han opmuntring og støtte udefra, d. v. s. af hustru eller af den unge pige, han går med.

En mand, der er kommet op i tyverne, som har arbejde, men stadig bor hjemme, har en ung pige grund til at være sig for. Meget muligt er det hans mors fejl, at han endnu ikke er en moden mand, men det er ingen grund for pigerne til ikke at redde sig selv.

DE evige drenge er ofte lette at omgås. Det vigtigste emne for dem, og det emne, de altid vender tilbage til, er *Migselv*. Det interesserer dem ikke det ringeste, hvordan en pige har det. Og når de på grund af en god opdragelse spørger hende om, hvad hun foretog sig igår, så er det slet ikke, fordi det interesserer dem. Hvis Inger gør sig umage for at svare Karl, vil hun straks se, at han bare venter på, at hun skal tie, så han kan tale om Migselv. Inger skal bare lytte for at behage Karl. Han synes, at hun er den første, der har forstået ham, og følgelig er hun den eneste kvinde, han kan tale med.

Der er grund for Inger til at se sig for, så hun ikke altid skal spille rollen som den, der tager sig af manden, opmuntrer ham, gør ham lykkelig. Det er meget let at

være den, der passivt tager imod, og det er slet ikke kedeligt at være den, der lytter og opmuntrer og forstår. Men det er ikke værdigt for voksne mennesker at fordele rollerne på denne måde. Kærlighed er både at give og tage imod.

Man kan også skelne den umodne mand fra den modne på deres måde at opleve modgang på. Et modent menneske vil forsøge at analysere sin andel i det, der mislykkedes. Selv om han finder, at han kun har ringe andel i det mislykkede, vil han ikke fortsat rase mod det skete. For en dreng derimod er det omstændighederne, hans fjender, et dårligt valgt tidspunkt, for ringe midler, nogen, som var „ude efter ham“. En dreng har altid svært ved at tage konsekvensen af sine handlinger.

DRENGEN, der aldrig blev voksen, er bange for det, et voksent liv rummer. Det er også en ond skæbne at blive en gammel dreng. Men der findes både kvinder og mænd, som modner sent, og man behøver ikke øjeblikkeligt at opgive håbet for Karl.

En voksen kvindelig kvinde kan imidlertid aldrig forvandle en umodne mand til en rigtig mand for egen regning. Det er derimod muligt, at hun kan hjælpe ham til at modnes for en anden kvinde. Så har hun været mor til en voksen dreng, og kan hun føle nogen tilfredsstillelse ved det, så er det godt. Og kan hun komme ud af situationen, uden at hun selv skades, så er det endnu bedre. Der er bare ingen grund til, at Inger skal være Karls mor. Det er klart, at det ofte er synd for Karl, men af den grund skal Inger da ikke bære sig ad, så det også bliver synd for hende selv.

## TIL HVERDAG OG FEST

DET er kun rimeligt, at *Agnete Lundstedts* lille, nyttige bog: *Borddækning til hverdag og fest* (Det danske Forlag, 78 sider, kr. 4,75) igen udsendes i en ny udgave. Bogen behandler ikke alene borddækningens mysterier, men også serveringens større eller mindre etikette samt bordpyntningens kunst. Teksten er dejlig ligetil med advarsler mod faldgruber og med gode og gennemførlige forslag til smukke, veldækkede borde. Ebba Schultz har illustreret bogen, og de ideer, tegningerne indeholder, kan med lethed kopieres eller tages som udgangspunkt for ens egne ideer. Der er sikkert mange, der vil blive glade for at få bogen. **BMB**



DEN LILLE FRYSEBOG er en vejledning i brug af køleskab og frysebok. Forbehandling af levnedsmidler, frysning og optøning gennemgås, ligesom brugen af køleapparater i det hele taget. (Det danske Forlag, kr. 5,75.)

OLIEFYRING trænger videre og videre ud, og en hjælp for alle oliefyrrere er Carl U. Simonsen: *Hjemmets oliefyrring i stue og villa*. Her får man saglige oplysninger om oliefyrringsproblemer, alle forhold om anskaffelse gennemgås såvel som drift og pasningen. (Det danske Forlag, kr. 9,75.)



## HVORFOR

## SÅ MANGE SKRIDT

*Rigtig arbejdsgang  
sparer besvær*

## I KØKKENET?

Hvis husmoderen en dag prøver at analysere arbejdsgangen i sit køkken, vil hun i adskillige tilfælde blive klar over, at en hel del af hendes handlinger alt for ofte er gjort unødigt besværlige.

Det er en kendsgerning, at alt for mange husmødre har en dårlig arbejdsplads i deres køkken, og at de derfor spilder alt for megen energi på grund af en u hensigtsmæssig arbejdsgang. De enkelte dele til arbejdet må hentes rundt om i køkkenets forskellige skabe – den slags medfører for stort besvær i forhold til det resultat, der kan fremvises.

Mellem det elektriske komfur og nogle af de vigtigste punkter i køkkenet: fræsætningsplads, køleskab, skab, vask og spisekammer gik en svensk husmoder i en fire-ugers periode, hvor alle hendes skridt i køkkenet blev optalt, ikke færre end 5531 skridt. Herudover var der jo mange andre skridt at gå i køkkenet. Disse vandringar illustreres på en af tegningerne, hvor de er omregnet til daglige skridt (gennemsnit af fire-ugersperioden), og tegningen må bedre end lange udredninger kunne påvise, at rationel tilrettelægning af arbejdsgangen i køkkenet virkelig betyder noget.

I mange køkkener står kogepladsen helt alene på en væg, uden nogen som helst fræsætningsplads, uden et vægskab til kolonialvarer, uden skuffe til piskeris, paletkniv og grydeskeer. Alt dette er dog ting, der ustandseligt bruges ved tilberedning af varm mad, og det siger sig selv, at man spilder megen energi, når disse ting ustand-

seligt skal hentes frem fra de forskellige steder i køkkenet, hvor de er anbragt, og derefter bringes hen til arbejdspladsen.

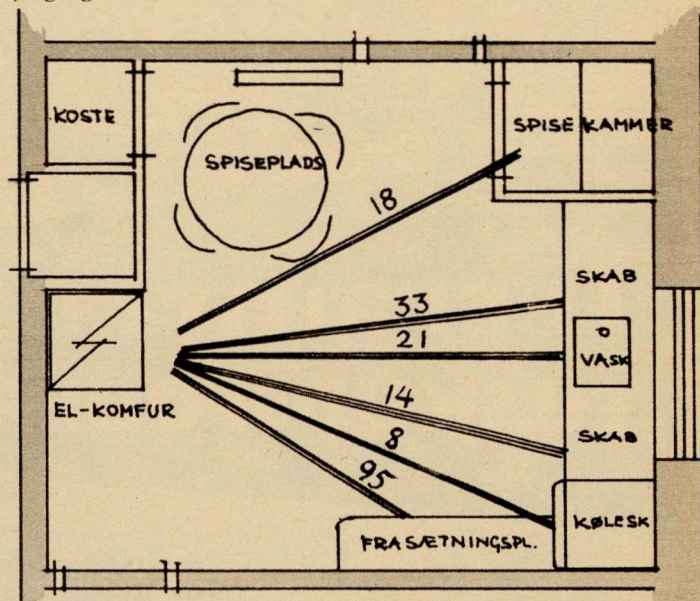
Det er ingen sag at sige, hvordan køkkenet bør være for at arbejdsgangen kan betegnes som den helt rigtige. Den ledsagende tegning er et eksempel herpå, og her ser man arbejdspladserne anbragt på den rigtige og naturlige måde, så man får en arbejdsgang fra højre mod venstre i følgende rækkefølge: kogeplads, tilberedning, opvask, bage- og smøreplads –

## HER GAS MEGET

Der er ingen fræsætningsplads ved komfuret. Derfor tvinges husmoderen til at gå og gå – tallene angiver de daglige skridt mellem komfuret og køkkenets skabe og borde.

## HER GAS LIDT

I dette køkken er arbejdsgangen lagt rationelt an, og bevægelserne er reduceret – hvilket ses ved en sammenligning mellem de to planer. Der er nu kun tre „lange ture“ at gå, mens der er seks ture i det gammeldags indrettede køkken.

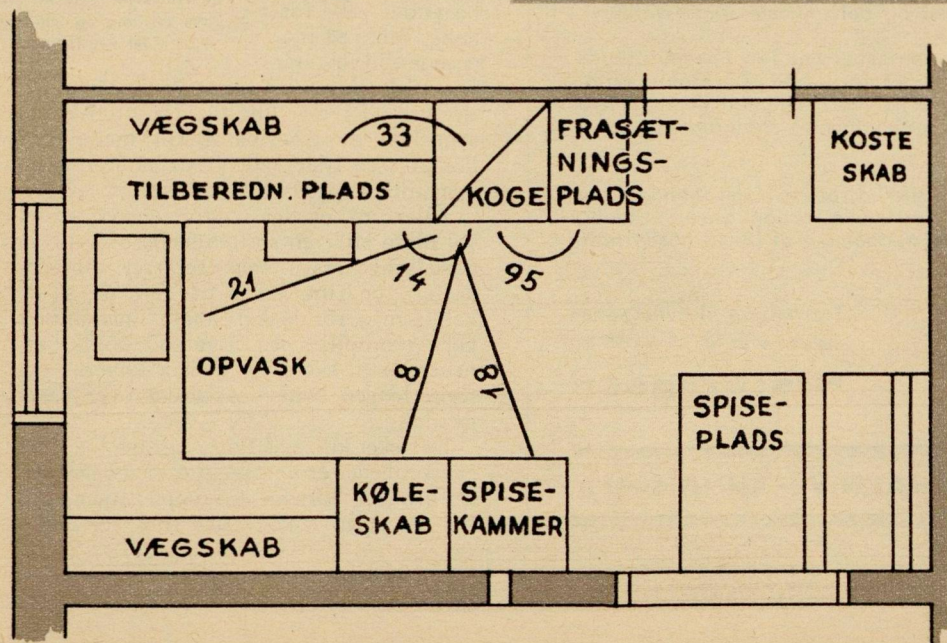


et enkelt skab, hvor der foruden pander og gryder kan være grydeskeer og lignende. I forbindelse hermed kan anskaffes en hylde med kolonialvareskuffer, som rummer de varer, der til stadighed anvendes.

En anden ting, der er til stor gene, er mangel på smøreplads i forbindelse med madskabene. Mangelen bevirker, at man – når der skal tilberedes madpakker – må hente tingene frem fra spisekammer og køleskab, og hvor man ellers har dem, bære dem hen på køkkenbordet, og først da er man i stand til at gå i gang med arbejdet. I mange tilfælde kan problemet løses ganske let, nemlig ved at man sætter en udtræksplade fast under en skabshylde i passende højde.

En „ommøblering“ af køkkenet vil lette køkkenarbejdet betydeligt, og tegningen til venstre kan tages som en vejledning for en sådan ommøblering. Kan man af praktiske grunde ikke gå så langt, så kan der alligevel gøres meget for at forbedre arbejdsgangen. Ved mange små forbedringer kan husmoderens arbejde lettes, og en del af disse forbedringer behandles i korte artikler, der i den kommende tid bringes på disse sider.

KIRSTEN BRØNSTED

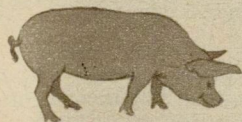




# Dyrlægen anbefaler



## Terramycin\* TILSKUDSFODER



**Pfizer**

**...fordi han bedstafalle ved, hvor vigtig den gode sundhedstilstand er for vækst og foderudnyttelse ...**

Terramycin tilskudsfoder er ikke alene en uvurderlig hjælp, når der opstår vanskeligheder. Selv under de bedste forhold – med de sundeste dyr – sikrer Terramycin tilskudsfoder den største foderbesparelse, den hurtigste vækst og det mindste slagtesvind.

Når dyrlægen anbefaler Terramycin tilskudsfoder, så er det, fordi han i sin praksis i utallige tilfælde har haft lejlighed til at konstatere dette antibioticums fremragende egenskaber.

Terramycin tilskudsfoders fremragende egenskaber vil under alle forhold gøre det muligt at forbedre økonomien af Deres husdyrhold.

Terramycin tilskudsfoder i  
sække à 5, 10, 25 og 50 kg

**Fås i Brugsen**

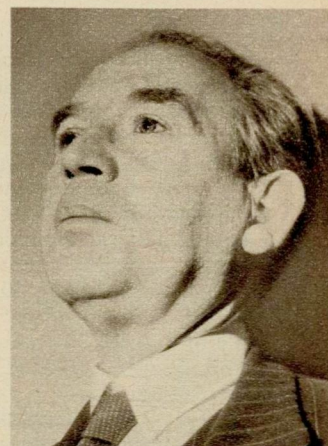
\*) indreg.  
varemærke

**PFIZER A/S - MARTINSVEJ 7 - KØBENHAVN V. - LUNA 5001**

TEATER

## HELT ANDERLEDES

*end  
man er  
vant til*



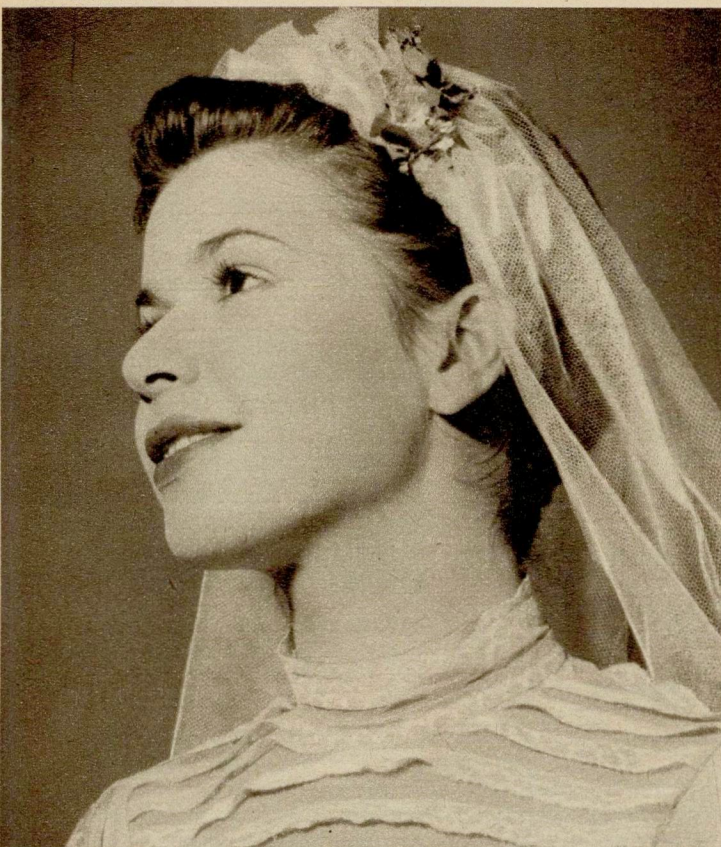
Gunnar Strømstad binder ved sin fortælling handlingen i Vor By sammen (øverst). Herover Tove Wisborg og Ole Ishøj som det nygifte par.

TILSKUERNE vil sikkert studse, når de kommer ind i teatersalen ved opførelsen af Andels-Teatrets næste forestilling *Vor By*. Scenen ligger for åbent tæppe, halvmørk og uden dekoration. Det er et enkelt af raffinementerne ved dette helt usædvanlige stykke, hvis scene-gang udvikler sig anderledes, end man er vant til. Uden at man tænker over det, er stykket pludselig i gang. Der kommer en regissør ind og ordner ved et par stole og borde, og han går derefter frem til rampen og begynder at fortælle. Blot ved fantasiens hjælp får han tilskuerne til at forestille sig, hvordan der ser ud i den lille by, og efterhånden som han fortæller om byens mennesker, kommer de lyslevende frem på scenen og begynder en ny dags tilværelse.

Allerførst er der doktoren, som er på vej hjem efter en anstrengende nat ved en barselseng. Hans kone serverer morgenkaffen for ham, kalder på børnene, så de kan få mad, før de skal i skole. I naboens køkken udspilles den tilsvarende scene, børnene går til skole, og så kan konerne om formiddagen bytte småsladder over have-gærdet.

Der sker kun små ting i vor by. De store begivenheder er undtagelser, men da skolen er forbi, og børnene er kommet hjem, forstår vi, at en enkelt „stor ting“ er under





Rollen som Emily, den unge pige, hvis skæbne man følger i *Vor By*, udføres på Andels-Teatrets tourné af Tove Wisborg. Herover til venstre Vald. Brodthagen og Rigmor Hvidtfeldt, der spiller hendes svigerforældre, og Robert Carlsson, der spiller rollen som hendes fader.

opsejling. Det er nemlig klart, at en forelskelse er ved at spire frem mellem den unge pige og den unge mand på hver sin side af havegærdet.

I andet akt gør vi et spring frem i tiden. Nu er forelskelsen sprunget ud i lys lue, vi er med, da det afgørende ord bliver sagt mellem de to, og vi er med, da de giver hinanden et ja i overværelse af „det meste af byen“. For sådan et bryllup er jo en af de ting, man i vor by regner for de store.

Tiden går. I tredje akt er vi atter rykket nogle år frem, og vi forstår, at slægter følger slægters gang. Mennesker fødes og mennesker dør, og deres regnskab gøres op.

Og så er dagen gået i vor by. De sidste lys slukkes i husene – og derfor kan regissøren også slukke scenens lys.

*Vor By* er et skuespil, der betager ved sin indtrængende tale om menneskeligt fællesskab. Inderligt og poetisk fortæller skuespillet om den lille by, om dens mennesker og deres glæder og sorger. At byen angives at ligge et sted i USA, er ligegyldigt for tilskueren, for skuespillet handler om små og almindelige mennesker, og de findes lige så vel her som i USA.

Ud af sin fantasi skaber tilskueren handlingens ramme. Mens regissøren fortæller, forestiller tilskueren sig den lille by, dens grusbelagte veje og hyggelige huse og endnu hyggeligere mennesker. Han gør det ikke af den grund, at der ikke er nogen dekoration på scenen, men fordi forfatteren, amerikaneren Thornton Wilder har skrevet sit skuespil med den tanke at vække tilskuerens fantasi til arbejde samtidig med, at hans medfølelse og medleven i personernes liv og skæbne bliver vakt.

Ved en opførelse for nogle måneder siden i fjernsynet vist *Vor By* som film, korrekt til sidste detalje i 1910-ernes stil. Men filmens teknik magtede ikke at forløse det menneskelige budskab i *Vor By*. Andels-Teatret opfører derfor stykket som Thornton Wilder har tænkt sig det, og fra midten af januar vil Gunnar Strømvad, Vald. Brodthagen, Rigmor Hvidtfeldt og mange andre skuespillere levendegøre menneskene i *Vor By*. Og man vil glæde sig over dem.

## tænk på foråret - bestil markfrø nu...

Erfarne landmænd foretrækker  
frø fra FDB af DLFs avl,  
og frøet bestilles allerede nu i

**BRUGSEN**



DLF-LHF og FDB  
i samarbejde om  
levering af markfrø



# ALLE MANDS VIDEN

## i international udmøntning

HVIS MAN forestiller sig menneskets udvikling fra abestadiet til vore dages supervæsen koncentreret indenfor et døgn forløb, begyndende ved midnatstid med de abemennesker i Asien og Afrika, muligvis også Europa, som har givet os de første spor, vil vi om de følgende 12 timer til omkring middagstid ikke vide stort mere, end hvad nogle primitive stenredskaber og fragmentariske menneskестer kan fortælle os. Men kl. 14 er vi kommet så langt at de første mere udviklede mennesketyper – de såkaldte præ-neandertalere – træder ind på arenaen. Ægte neandertalere træffer vi omkring kl. 18,20 om aftenen. Endelig har vi cro-magnon-menneskene, de første sikre repræsentanter for moderne mennesker, som dukker frem ved 22,30-23-tiden. Og husk på at vi stadig befinder os i oldstenalderen. – Først i den sidste time af døgnet begynder udviklingen at gå raskere. I løbet af de sidste tre kvarter afløses den ældre stenalder af den yngre, og denne igen af bronzealderen. De første historiske beretninger fra Ægypten og Babylonien stammer fra ca. 18-20 minutter før midnat, mens vor tidsregning (fra Kristi fødsel) begynder 6 minutter i kl. 24! Historiens nyere tid indledes i det sidste halvandet minut af døgnet. Og hele den oprivende periode i Europas historie, fra Napoleons-krigene til de to sidste verdenskrige, tager altså ikke mere end de sidste 30 sekunder! ...

På en så anskuelig måde bliver læseren af de nyudkomne første bind af Grimbergs verdenshistorie gjort opmærksom på, at historieforskningen bevæger sig over umådelige udforskede dybder, uden hidtil at have kortlagt stort andet end fladvandet.

Selv om det anførte eksempel er særlig øjnespringende, er det alligevel typisk for den fremstillingsform, som den svenske historiker Carl Grimberg har an-

vendt i sit store, nu landskendte værk: nemlig den *fortællende*, med særlig eftertryk på alt det, som giver kulør og fart i begivenhederne.

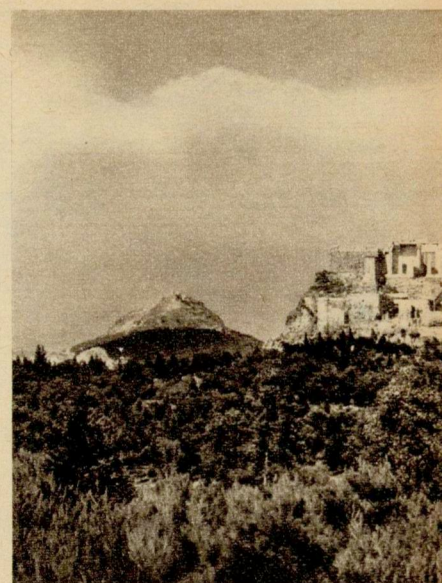
Man forlanger frem for alt af historien, at den skal være korrekt, men korrekthed og ked-sommelighed er desværre ofte sammenfaldende begreber.

Grimberg er en undtagelse fra reglen. Uden at slippe kendsgerningernes faste grund, skildrer han i et fyrigt og farverigt sprog folkeslagenes historie, så man rives med, ikke blot af de store afgørende begivenheder, men nok så meget af livet i hverdagen og den tankeverden og kunstudfoldelse og tekniske fremgang, som præger de enkelte tidsafsnit. Når Grimberg læses som en roman, skyldes det foruden sprogets på en gang enkle og fortættede kraft, at han har placeret mennesket som centrum i sin fremstilling. Derved bliver historien til læsning for millioner. Han er ikke som Toynbee en visionær, eller som Karl Marx en profet, men han gør ting og tildragelser nærværende, så selv den trægeste læser bevæges til intens medleven.

Historie kan skrives på mange måder. Forfatteren kan lægge vægten på de politiske forviklinger og deres virkninger, han kan tage sit udgangspunkt i de krigshistoriske begivenheder, eller vælge sig de økonomiske og sociale brydninger og forskydninger som rettesnor for sin opfattelse af historiens gang (blot ikke det hele på samme tid), men han kan også trække menneskene frem i forgrunden, som Grimberg har gjort det, søge ind til de rent menneskelige forklaringer på store og små tildragelsers forløb, således som han så mesterligt har præsteret det i karakteristikken af den ægyptiske farao Aknatons handlinger, da han som den første hersker i verden stræbte efter at vende sit folk til een gud – og led nederlag.

Hensynet til skildringen

spænding, sammenkædningen af de episoder, som giver størst effekt og tempo har åbenlyst fristet Grimberg til at gå let henover passager, som ikke stærkt nok appellerer til menneskelig medleven, ligesom han er gået udenom akademiske spidsfindigheder, men historien er ikke luttet årsagssammenhæng, den er først og fremmest livets store arena, og Grimberg har udelukkende stilet efter at få livet til at folde sig ud. Ønsker man at trænge dybt ind i en tidsalder eller episode, vælger man ikke Grimberg. Men mange vil netop gennem Grimberg få den appetit, som skal til for at fristes til at gå i dybden.



Panorama over det antike Athen – en illustration fra Grimberg til beretningen

Med de tre bind, der allerede er udkommet og det fjerde, som følger efter i februar, er kulturens første blomstringstid dækket med beskrivelser af urmenneskets udvikling, af Ægypten, Babylon og Assyrien, af persernes glørværdige epoke, af Græ-

## FOR SMÅ

MED RETTE nyder Det Danske Forlag stort ry for sine børnebøger, som hvert år har haft et stort publikum på det danske bogmarked. Også i denne bogsæson har forlaget præsteret en betydelig indsats med ialt en halv snes børnebøger, hvoraf de fleste udkom kort før jul.

For børnene i 7-8 års alderen, som nylig har lært at læse selv, er Emma Brochs: *Hanne til Hest* særlig velegnet, trykt som den er med store, tydelige bogstaver. Den handler om en lille pige, som sammen med nogle drenge deltager i et væddeløb med arbejdsheste og vinder løbet, fordi hun kender sin hest og dens ejendommeligheder.

For de lidt større er *Berits nye mor* af Margit Gollmerus. Hovedpersonen er en 11-årig moderløs pige, hvis far vil gifte sig igen. Først er hun glad for den nye mor, men bliver mistænksom, da kammeraterne fortæller, at en ond skæbne ofte rammer dem, som får stedmor, og da faderen glemmer en dukke, han har lovet hende, går hun fortvilet hjemmefra.

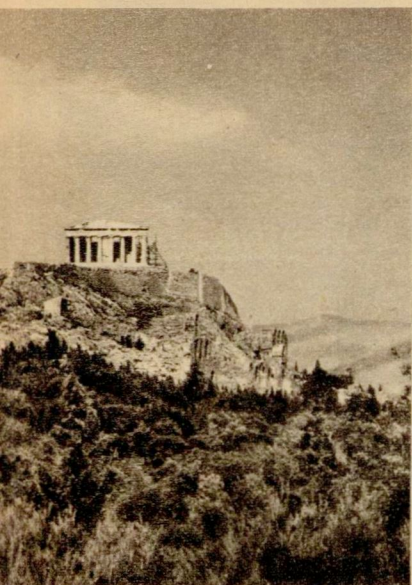
Hendes oplevelser på jagt efter dukken lærer hende imidlertid at forstå, at ikke blot den rigtige mor, men også den nye mor kan elske sit barn, og med åbne arme modtages hun af den bekymrede stedmor, da hun vender hjem.

En tredje bog for de ganske små *Brevet* af Dorothy Clewes handler også om en lille pige, der løber bort, men denne gang er grunden den, at familien skal flytte, og det kan Susan ikke lide, hverken de nye omgivelser eller flytteroderiet. Overalt er hun i vejen, og da alle siger „stik af“, tager hun dem på ordet. Mærkelige oplevelser fører hende imidlertid til det nye sted, hvor hun skal bo, og samtidig har hun lært, at der i grunden er meget rart.

En bog for lidt større piger er A. M. Høyers *Bergliot og Anne Marie* om den 13 årige Anne Maries møde med den forældreløse norske pige Bergliot, og hvad dette venskab kommer til at betyde for begge pigers udvikling. Naturskildringerne, der udgør en stor del af bogen, er lige så levende som det fine og overbevisende billede af de to pigebørn.

Tre drengebøger vil være sikre på succes. *Piratklubben* af Heinz Tischer handler om de mærkelige ting, som sker, når seks drenge mødes til et begivenhedsrigt klubliv i sommerferien i et lille fiskerleje ved Nordsøen. Sideløbende med handlingen oplever læseren livet i det lille fiskerleje og det rige fugle- og planteliv ved havet.





om denne oldtidsby, rigere på menneskelig udvikling end nogen andre.

kenlands storhedstid og Alexander den store, Roms sagntid, de eventyrlige krige, kejserdømmet og kristendommen. Disse fire bind repræsenterer det tidsafsnit, da Middelhavet stort set var historiens brændpunkt. I de næstfølgende bind rettes søgelyset

mod det egentlige Europa. Samtlige 16 bind udsendes med et bind ad gangen i løbet af to år.

Siden de fire bind blev skrevet har hulemalerierne i Sydfrankrig og de nyeste sensationelle fund i Mesopotamien og Lilleasien føjet nye spændende træk til de første kulturfolks historie, men alt det nye er af norske og finske videnskabsmænd blevet indføjet i nøje overensstemmelse med Grimbergs egen fremgangsmåde. I den allersidste tid er i Grossetto på den italienske kyst lige over for Elba gjort et fund af et fuldstændigt skelet af et urmenneske, som menes at være 10-12 millioner år gammelt, fundet i jordlag, hvor knogle rester af samme aldersklasse tidligere er kommet for dagen.

Man må håbe, at Grimberg vil blive afsluttet med et tillæg, som vil beskrive alt det nyeste, arkæologien og forskningen har kunnet påvise siden værket afsluttedes.

#### EN PRAGT-SERIE

Næsten på linie med Grimberg fremkommer forlaget Fremads store billedværker, en serie som foreløbig omspænder en populær men uhyre instruktiv billedgeografi *Vor Jord*, en po-

pulær fremstilling af himmelforskningen op til vore dages rumfart *Ud i rumrummet*, en verdenshistorie i billeder *Folkernes Historie*, en rigt illustreret fremstilling af arkæologiens eventyrlige resultater *Fortidens gåder*, en beretning om oceanerne og deres tilblivelse og om livet på de store havdybder *Havets vidundere*, en oversigt over teknikens sejre *Mennesket og Maskinkraften*, samt dyreriget og planteverdenen beskrevet fra urtid til nutid *Naturens vidunderlige verden*.

I langt højere grad end i Grimberg, er der her lagt vægt på en elementær behandling af stoffet, det overdådige

illustrationsmateriale spiller den dominerende rolle, men samme redelighed i fremstillingen gør sig gældende, og formålet er det samme: At tale til jævne mennesker om de store videnskabelige forskningsresultater og deres tidligste forhistorie i et sprog som umiddelbart forstås, som gør de abstrakte begreber nærværende.

Serien har i denne bogsæson fået en værdifuld tilvækst af tre nye billedværker *Vor ven Atomet*, *Fra Magi til Penicillin* og *Den store Dyrebog*, hvoraf den første med støtte af Walt Disneys enstående farveillustrationer giver en spændende indføring i det store eventyr om atomkraftens udforskning. Allerede i oldtiden kendte man begrebet atomer – men denne viden gik tabt i glemsel. Røntgens, Rutherfords, ægteparret Curie's, Einsteins og Niels Bohrs opdagelser forklares så enkelt som muligt, og bogen fører os frem til tærskelen af atomalderen.

*Fra Magi til Penicillin* fortæller om lægekunsten gennem tiderne. I tekst og tegninger beskrives, hvordan ægyptere og andre oldtidsfolk udøvede lægekunsten, ofte ud fra forestillinger, som ikke var mere fejlagtige, end at de bekræftes af nutidens metoder. Fortidens brug af lægeurter går igen i moderne syntetiske medikamenter, heksedoktoren og senere praktiseringen af den „dyriske magnetisme“, var forløbere for hypnose og suggestiv behandling og selv de „fire vædsker“, der bestemte „de fire temperament“,

som menneskers sindstilstand inddeltes i, har vi sidestykker til i påvisningen af de forskellige kirtlers udskilning af hormoner med hver deres virkning.

Diagrammer både af ny og gammel dato, gamle stik og relieffer, primitive tegninger af ældgamle operationsmetoder såvel som fotografier og tegninger af det moderne kirurgiske apparatur giver en fortræffelig illustration til emnet.

I *Den store dyrebog*, som er en revy over ca. hundrede dyrearter, er de store, dejlige kunstfoto-gengivelser det dominerende, men i tilgift hertil får man Ingvald Lieberkinds ledsagende



En af fortidens læger i beskyttelsesudstyr under en epidemi. I „næbbet“ var anbragt stoffer, som antoges at forhindre smitte. Mon patienterne ikke døde af skræk over monsteret?

småtekster, indeholdende en fin karakteristik af dyrenes udseende, deres vaner og væsen.

Både for Grimberg og Fremads store billedværker gælder det, at de umuligt ville kunne fremstilles i så fremragende kvalitet til så billige priser, hvis de ikke forudsatte et samarbejde ud over landets grænser. Grimberg bliver til på en fællesnordisk basis, som medfører, at det samme illustrationsmateriale går igen i hvert lands udgave – til en vis grad også værket tekniske og redaktionelle tilrettelæggelse. For billedværkernes vedkommende rækker samarbejdet endnu videre, omfattende bl. a. U.S.A. og England, hvorved det kostbare illustrationsmateriale udnyttedes i en sådan grad, at det kan blive allemandseje.

Et godt eksempel på internationalt samarbejde til forbrugernes fordel.

## OG STORE

I Emil Herjes *Lodsen* drager hovedpersonen på langfart med en brig for at blive uddannet til sømand, så han senere kan blive lods på Nordø – en langfart med alt, hvad en rask dreng kan ønske sig af dramatik, både til lands og til vands.

Radioens weekend-roman *Arvingen til Charlecote*, hvis handling er henlagt til Shakespeare-tidens England, er en drengsbog, som nok skal få det til at løbe koldt ned ad ryggen på læseren. Arvingen til borgen Charlecote er forsvundet, måske dræbt, og hans 12-årige broder David, må også flygte og skjule sig i de tætte skove, efter at han med nød og næppe har undgået at blive myrdet.

I skoven træffer han Kurt og en tam bjørn, og efter mange omskiftelser og utrolige farer, lykkes det at finde den forsvundne bror.

En jugoslavisk forfatter Franz Hutterer har skrevet drengsbogen *Troskab belønnes*, hvis hovedbegivenheder foregår på en ø i Donau-floden med en jugoslavisk dreng og et æsel som hovedpersoner. Danske børn vil have glæde af at læse om de fremmedartede forhold, som beskrives så levende og ægte, at man synes at have oplevet den store flod og dens maleriske omgivelser, ikke mindst menneskene i et lille fiskerleje ved floden.

To ungpigebøger fra forlaget vil vække megen opmærksomhed. Den ene *June* og *de andre* af amerikanerinden Catherine Marshall fortæller om en ung negerpige i USA og hendes fortrædeligheder, da hun i de første ungdomsår må føle smerten ved at være mørkere i huden end sine hvide veninder – først da hun i gymnasiet lukkes ude fra kammeraternes selskabelighed, senere da hun må gennem kamp for at nå frem til en position som kunstner. Samtidig er det en bog om den vågnende ungdom og pubertetsvanskelighederne hos den unge pige. Trods de alvorlige problemer er der mange muntre episoder ind imellem.

Mary Stolz, den anerkendte forfatterinde til *Næsten voksen* og *Grace* på sytten, har skrevet ungpigebogen *Sygeplejeelev*, som giver et udmærket billede af livet på et amerikansk hospital med dets vekslen mellem dyb alvor og sygeplejeelevernes indbyrdes pjank og deres forelskelser i og udenfor hospitalet. Det centrale i bogen er den 19-årige Honey Kirkwoods skuffelse over ikke at blive genelsket af den dygtige hospitalslæge dr. Dragone.





**-- nu i guldfolie  
garanti for  
bedre kvalitet**



**-gå i Brugsen**

så får De dividende - ovenikøbet

